

VMBO-CLUSTER MAART 2020

IN DE
STEIGERS

4

Het nieuwe vmbo van Lelystad

SVOL

Stichting voor Voortgezet Onderwijs
Lelystad

Colofon

Design:

Roeland Visser - CreatieveVrienden

Interviews:

Flow Media

Teksten en afbeeldingen:

Onder redactie van Judit Weekenborg.

Met medewerking van Geesje van Slochteren.

© 2020 Stichting voor Voortgezet Onderwijs Lelystad

Alle rechten voorbehouden

Inhoud

Inhoudsopgave	3
Voorwoord	4
1. Onderwijs	7
- Leerzones	8
- Aansturing	8
- Toetsbeleid	14
- Onderzoek in de TL	16
- Hoe organiseren wij onszelf	16
2. Integratie onderwijs, begeleiding, ondersteuning	21
- De opdracht van Portenum	22
- Een goede basisondersteuning	22
- Omgaan met diversiteit in de leerzone	23
- Onze instrumenten: didactisch coachen, positive behaviour, leerloopbaanleren,	24
- Begeleidingstijd in het rooster	24
- De mentor/de coach	26
- Arrangementen	29
- In gesprek met het team	30
3. Ontwikkelingen SVOL breed	33
- Voorbereiding van schooljaar 2020/2021	34
- Leerlingvolgsysteem	34
- Burgerschap	36
- Athletic skills	38
4. Samenwerking partners in de stad	41
- LINK	42
- Binnen en buiten leren	44
- Plattegrond gebouw	46

Er wordt gebouwd

We zijn een veel bewogen jaar verder. Want hoe dichterbij de opening van Porteum nadert, hoe concreter de plannen worden. Zo stonden afgelopen maanden in het teken van de bouw, de organisatie van het onderwijs en de ondersteuning en de samenwerking met onze partners in de stad.

Na de eerste presentatie van het ontwerp van Porteum, was er groot enthousiasme in de scholen én in de stad. De kleinschaligheid, de zeven gebouwen verbonden door een fiets- en wandelpad. Het is niet voor niets de grootste bouwopdracht in het voortgezet onderwijs van dit moment. Intussen zijn er twee technische werkplaatsen (Technasium en harde techniek) en heeft ook de Leerroute een plek gekregen in een van de gebouwen.

Er is veel gesproken over de invulling van de gebouwen, waarbij vooral de werkplaatsen ingewikkeld waren. De plek van de keuken, de routing in de werkplaats techniek. De zichtlijnen bij Zorg en Welzijn, de inrichting van het lab. Waar komen de flexplekken op de verdiepingen, hoe richten we de PPO-ruimtes in voor het Junior College? De discussies over de Kunstruimtes. Het is niet eenvoudig om dit met zoveel mensen goed te doen. Voor de LO-sectie is het helemaal spannend, omdat de sport-faciliteiten ook nog onderdeel uitmaken van een ander besluitvormingstraject.

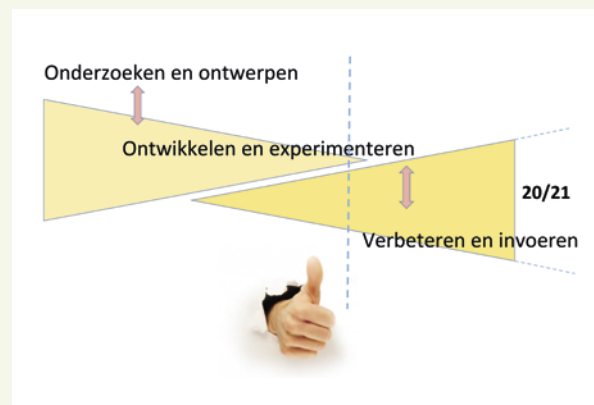
De teamindeling werd bekend. Zo wist iedereen meteen in welk gebouw hij terecht zou komen en met wie. Er is gezamenlijk nagedacht over de invulling van de 90 minuten in de leerzones. Wat worden de spelregels, van wie is de flextijd, hoe werken we samen? Sommige teams zijn direct enthousiast aan het werk gegaan, andere volgden later. Daarnaast zijn pta's geharmoniseerd en is het programma van het Junior College SVOL gemaakt en op twee locaties ook gegeven. De clusterraad heeft met de volumetabel ingestemd en een eerste omzetting van het huidige rooster is gerealiseerd.

Er is intensief nagedacht afgelopen jaar over de opzet van de ondersteuning. Mede door de invoering van passend onderwijs is de vraag hoe in de reguliere setting ons eigen handelen kan worden versterkt en de samenwerking met derden kan worden verbeterd. Dit vraagt een ander manier van kijken waarbij diversiteit het uitgangspunt is. Tegelijkertijd zijn er met de pitstop en leerroute twee nieuwe voorzieningen binnen de SVOL gerealiseerd die ruimte bieden voor leerlingen die voor korte of lange een andere ondersteuning nodig hebben.

Zoals altijd gaan zaken ook anders dan verwacht. Even op een rij:

- De Pilot TMF, het praktisch programma voor de tl-leerlingen in de bovenbouw bracht niet het succes dat we ervan verwachtten. Na een half jaar is de pilotklas gestopt. Tegelijkertijd wordt door de overheid de invoering van het praktisch vak voorbereid voor de TL. De verwachting is dat de uitgangspunten van TMF een plek krijgen in deze nieuwe vak inhoud. Want juist tl-leerlingen hebben behoefte aan leren in de echte context, passend bij hun niveau, als voorbereiding op het leiding geven op de werkplek. We denken aan een invoering van het vak ITTL. Dit heeft een opzet die aansluit bij het gedachtegoed van het Technasium.
- De leerzone. De indeling van de leerzones kent hier en daar een kleine verandering. Nederlands behoort binnen de tl in het Junior College in een andere leerzone dan in leerjaar 2/3/4. Daarnaast worden namen van vakken aangepast.
- De leertaak. Het definitieve format is nog niet bekend, omdat de keuze voor het leerlingvolgsysteem is vertraagd. Bij een aantal vakken is programma gestuurd werken al gewoon, bij andere vakken staat de invoering nog in de kinderschoenen. Tegelijkertijd gaan ontwikkelingen door en heeft een van de collega's onderzoek gedaan naar het werken met leertaken Zie hoofdstuk onderwijs.
- Het talentprogramma in de tl verandert van naam. In de leerzones zijn dit de ontwerp- en onderzoeksprogramma's. De werkwijze en terminologie sluit zo mooi aan bij de ontdekkingsroute in het havo en vwo en doet recht aan de inhoud van deze vakoverstijgende leerinhouden.

De opzet om in augustus 2021 te starten met 70% van het concept staat nog als een huis. Door op tijd ervaring op te doen met nieuwe programma's en werkwijze in

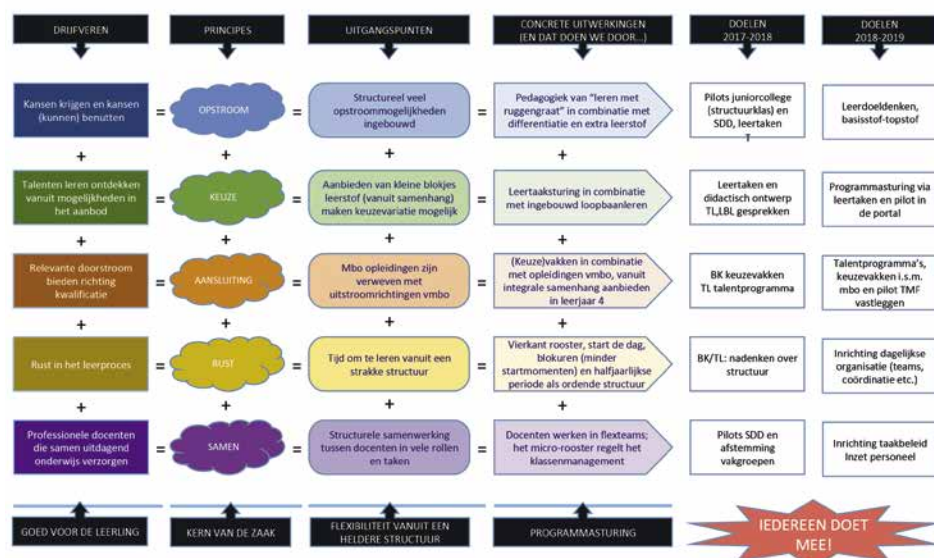

pilots, groeien we gestaag door. Dit geldt voor teams en vakgroepen en betekent dat er meer ontwikkeltijd nodig is dan in een gewone school. Hier wordt aan tegemoet gekomen in de periode tot de opening. Het concretiseren van onze plannen vraagt alertheid en flexibiliteit. Soms is een tijdelijk werkbare overeenstemming nodig om verder te kunnen.

Dit is het vierde boekje over het proces dat we als vmbo doorlopen. Om dat we met zoveel mensen op pad zijn, is het fijn om terug te zien waar we zijn begonnen en de achtergrond van de keuzes te borgen. Of het nu gaat om onderwijsinhoud of de organisatie van de besluitvorming. De laatste fase breekt aan. Een fase waarin we afscheid nemen van oude, maar ook dierbaar gebouwen, een vertrouwde werkomgeving, bijzondere herinneringen. En waarin we tegelijkertijd toegroeien naar de nieuwbouw, een mooie beloftevolle leeromgeving waarin weer heel ander onderwijs mogelijk is.

Het komend jaar wordt een periode van feestelijkheden en daar verheug ik me op.

Judit Weekenborg

1. Onderwijs

Werken in leerzones: onze koers

Op Porteum gaan leraren en leerlingen werken en leren in leerzones. Een leerzone omvat een aantal les/leerruimtes van taakverwante vakken waar een groep leerlingen 90 minuten verblijft. Hierdoor kunnen én docenten makkelijker maatwerk bieden én leerlingen deels zelf beslissen aan welk vak ze hun leertijd besteden. Deze nieuwe werkwijze vraagt om een nieuwe manier van organiseren. In het rooster worden blokken van 90 minuten ingeroosterd. Binnen de 90 minuten kunnen de collega's op de leerzone zelf hun tijd en begeleiding verdelen. Het afgelopen jaar hebben we nagedacht over een mogelijke basisstructuur.

De uitdaging: omgaan met verschillen

Het huidige leerstofjaarklassensysteem is ooit bedacht om alle leerlingen gelijke kansen te bieden; voor alle leerlingen dezelfde lesstof en dezelfde toets om te zien hoe de stof wordt beheerst. Nu kijken we daar anders tegenaan. Leerlingen zijn verschillend en daar willen we binnen het onderwijs recht aan doen. Gelijke kansen door ongelijk onderwijs. Als docent zijn er grofweg vijf manieren om te differentiëren in de les om leerlingen te boeien, uit te dagen en te ondersteunen: tempodifferentiatie, niveaudifferentiatie, interessedifferentiatie, differentiatie op ondersteuningsbehoefte en differentiatie op werkwijze. Binnen de muren van het lokaal en als eenmanszaak is het een hele uitdaging om elke les aandacht te hebben voor de verschillende manieren van differentiëren. Het idee van de leerzone is dat de samenwerking op een vaste plek met vaste collega's (het leerzoneteam) nieuwe en andere mogelijkheden biedt om te differentiëren.

De uitgangspunten:

- **Aansturing.** Docentsturing én programmasturing: de docent is bepalend voor de kwaliteit van het onderwijsaanbod en de lessen, maar de leerling moet kennis en vaardigheden zelf verwerven m.b.v. programmasturing. Minimaal 1/3 van de leerstof is vastgelegd in leerdoelgerichte leertaken.
- **Bemensing.** Docenten en ondersteuners: we groeien toe naar een situatie waarin docenten en ondersteuning aanwezig is op de verdieping. Dat betekent meer handen op de werkplek.
- **Ruimtes.** Lokalen én flexruimtes: in principe werken docenten en leerlingen 2/3 van de tijd in de lessen. Voor 1/3 deel kunnen leerlingen (met hulp) zelf keuzes maken aan welke stof ze op welke plek werken bij wie. Bij de Kunstvakken en LO wordt deels met een andere ordening gewerkt.
- **Organisatie van tijd.** De blokken van 90 minuten zijn ingeroosterd met daarbinnen kortere lessen en een flexibel gebruik van leertijd, soms een lang projectblok, soms een korte instructie.
- **Ordening van leerlingen.** Basisgroepen én vrije keuze: leerlingen maken onderdeel uit van een basisgroep/klas, maar groeperen op andere momenten flexibel op tempo/niveau/ondersteuning.
- **Inhoud.** Vakgericht én vakoverstijgend: de leerzone biedt een basisstructuur om naast een vakgerichte leerroute ook veel meer vakoverstijgend te werken binnen de leerzone. Dit krijgt binnen de tl gedurende 8 weken 2 uur per week vorm in een Onderzoeksprogramma per leerzone. (N.B. dit betreft een naamsverandering, voorheen spraken we over talentprogramma).

Hoe kun je werken binnen de leerzone?

De inventarisatie in de leerzoneteams op de Porteumdagen laat zien dat er vooral binnen het eigen vak en in het lokaal aandacht is voor verschillen. Vormen van maatwerk in samenwerking met andere vakken en buiten de muren van het klaslokaal komen minder vaak voor. Op dit moment wordt gedifferentieerd op de volgende manieren:

- Op eigen tempo doorwerken
- Doorwerken aan een ander vak
- Aangepaste instructie
- Assistent voor hulp (bij bèta)
- Kiezen tussen verschillende opdrachten, aangepaste/moeilijkere opdrachten
- Voor een vak tijdelijk in een andere ruimte zitten
- Zelfwerktijd/studietijd om opdrachten op eigen wijze aan te pakken

Door het werken in leerzones ontstaan er nieuwe mogelijkheden om te differentiëren en te variëren. Bijvoorbeeld door de samenhang met vakken binnen de leerzone (structureel) te versterken of in te spelen op behoeftes van leerlingen.

Waar willen we werk van maken?

Binnen de leerzones is nagedacht hoe er in de toekomst recht kan worden gedaan aan verschillen tussen leerlingen. Elke leerzone heeft zijn top 3 aangeleverd en de meest genoemde punten zijn:

Verschijningsvormen van maatwerk in de meerzone (vanuit het perspectief van de leerling)

	In de klas/het lokaal	In de flexruimte
Binnen het vak	☐ Als ik eerder klaar ben, krijg ik moeilijkere opdrachten. ☐ Ik mag op eigen tempo verder werken als ik de basisstof af heb. ☐ Ik mag kiezen tussen (twee) verschillende opdrachten (die in de aanpak verschillen). ☐ Ik krijg aangepaste opdrachten als ik het (nog) niet begrijp.	☐ Soms ga ik voor een vak tijdelijk in de flexruimte zitten om bepaalde opdrachten zelf of samen met anderen uit te voeren. ☐ Soms ga ik naar een assistent toe die mij helpt bij het leren. ☐ Ik kan voor vragen ook buiten de les om altijd terecht via een 'hulplijn'. ☐ Er zijn speciale (examen)trainingen die er voor zorgen dat je goed voorbereid bent.
Tussen vakken	☐ Ik mag aan een ander vak werken als ik mijn eigen vak af heb. ☐ Twee vakken werken soms voor een bepaalde tijd samen. Wij maken dan gezamenlijke opdrachten. ☐ Ik mag lesmateriaal van een ander vak gebruiken om mijn eigen vak beter te volgen (nask-wi/ak-gs, etc.) ☐ Ik maak een weekplanning waarbij ik voor een deel zelf mag kiezen wanneer ik bepaalde leerstof ga leren.	☐ Voor bepaalde grote opdrachten/thema projecten zitten wij met leerlingen uit andere klassen samen te werken. ☐ Ik kan mijn werk afmaken 's middag onder begeleiding. ☐ Ik krijg zelfwerktime/studietime om bepaalde opdrachten op mijn eigen wijze (of samen met anderen) aan te pakken.
	Niveau - tempo	Interesse
		Deficiëntie

1. Focus op niveaudifferentiatie en ondersteuningsbehoefte. Leerlingen uitdagen om passende opdrachten/leertaken te doen, zowel gericht op de sterke, maar ook zwakkere leerlingen met behoefte aan ondersteuning.
2. Samenhang tussen vakken versterken. Het is van belang dat leerlingen verbanden gaan zien tussen vakken. Binnen bijna alle leerzones wil men gaan nadenken over vakoverstijgende projecten of afstemming van inhoud (bv. uitleg grammatica).

Andere punten die genoemd worden, zijn:

- Peer coaching. Leerlingen benutten als leerbron voor elkaar. Als leerling de stof zelf kan uitleggen dan beheerst hij/zij de stof goed.
- Flexibel en digitaal toetsen. Leerlingen kunnen hun voortgang continu monitoren door ons digitale systeem.
- Tempodifferentiatie. Leerlingen kunnen zelf inschatten op welk tempo ze werken per vak, hierin keuzes maken en elkaar daarbij helpen en ondersteunen.
- Interessedifferentiatie. Het eindproduct is hetzelfde, maar de weg er naartoe kan verschillen.
- Buitenschools leren. Leerlingen leren leerinhouden betekenis te geven en toe te passen in buitenschoolse contexten. Versterken van praktisch leren. Praktijk in/buiten de school (catering, techniek, winkel, beveiliging), maar ook bedrijfsleven in de school halen en bedrijfsbezoeken doen.

Het is duidelijk dat dit een ander soort leerlingbegeleiding vraagt. Niet voor niets zullen alle collega's zich professionaliseren in didactisch coachen. Dit geldt voor de mentor/coach van de leerling, maar evenzo voor de vakleerkrachten die op de leerzones leerlingen advise-

ren, begeleiden en sturen in hun keuzes. Er ontstaat zo een breed gedragen aanpak om zelfsturing van leerlingen te versterken. Hierbij is essentieel dat de leerling, docent, ondersteuner inzicht krijgt in de leerbehoefte. De samenwerking van collega's rond de leerling in de leerzone vergemakkelijkt dit. In de leerzones, op de eigen verdieping krijgen leerlingen ook de kans om hun werk af te maken.

Mogelijke basisafspraken voor het werken in de leerzones

Op de Porteuindag van 1 oktober 2019 is nagedacht over afspraken op de leerzones. Met welke basisroutines beginnen we straks? In de leerzones zijn verschillende suggesties gedaan, waarbij wel is opgemerkt dat het van belang lijkt dat op één verdieping alle leerzones dezelfde tijdsindeling gebruiken. Daarnaast is duidelijk dat de inrichting van de avo vakken en doe-vakken (praktijk, Kunst, LO) niet hetzelfde zal zijn.

- Meest genoemd als basisroutine: Iedereen start met een eigen groep in een lokaal en na 20-30 minuten kiezen de leerlingen (met hulp) aan welke opdrachten ze verder werken, met wie en op welke plek. De laatste 20/30 minuten sluiten de leerlingen als groep de 90 minuten af bij een docent.
- Zelfstandige leerlingen zouden kunnen beginnen met flextijd, de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben starten daarmee (Science).
- Junior BK op de eigen verdieping. Op dagelijkse of wekelijkse basis in de leerzone bespreken wat er wel/niet gedaan wordt.
- Junior TL op de eigen verdieping. In een 90 minuten-blok volgt een leerling twee vakken, 45 minuten klassikaal en 45 minuten in de 'vrije ruimte'.
- Een deel van de flexruimtes inrichten als stilleruim-

1. ONDERWIJS

te en een deel van de flexruimtes gebruiken voor overleg en samenwerking. En hierover duidelijke afspraken maken.

- De kunstvakken gebruiken een eigen wijze om leerlingen met alle kunstdiscipline te laten kennismaken. Ditzelfde geldt voor LO.
- De praktijkvakken zijn al gewend aan een carrouselachtige werkwijze, waarin leerlingen aan de hand van opdrachten op een eigen werkplek aan de slag zijn.

Van wie is de flextijd?

Op Porteum vmbo is naast lestijd ook flextijd onderdeel van de dagelijkse praktijk. Daarin krijgen leerlingen en leraren de ruimte om tijd te besteden aan dat wat nodig is voor een klas, groep of individuele leerling. Een belangrijke vraag hierin is hoeveel ruimte de leerling krijgt om hierin eigen keuzes te maken (en daarvan te leren) en wat daarin de rol van de leraar is. Uit de opbrengsten van de dag komt de volgende lijn naar voren:

- Niet alle leerlingen zijn zelfstandig genoeg om vanaf het begin hierin zelf keuzes te maken, sommige leerlingen krijgen meer/minder ruimte. Leerlingen leren onder begeleiding omgaan met de vrije ruimte.
- De invulling van de flextijd wordt in overleg met de leerling en leraar/coach bepaald. De leraar houdt de regie i.s.m. de leerling. Afspraken en zorgen worden met de coach gedeeld.
- In de ontwikkelgesprekken met leerlingen wordt ook samen met ouders ervaringen gedeeld, doelen gesteld en afspraken gemaakt over hoe zij hun kind kunnen ondersteunen.
- In het Junior college maken leerlingen zich de werkwijze eigen, daar leren leerlingen plannen, zelfstandig werken en verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen leerproces.

Ontwikkelopdracht voor de leerzones

De afgelopen jaren zijn er al flinke stappen gezet met betrekking tot het curriculum op weg naar Porteum: de ontwikkeling van keuzemodules in het vmbo, afstemming van pta's tussen de locaties, ontwikkeling van O&O- programma's waarin leerlingen onderzoeken en ontwerpen en programmasturing door middel van het werken met leertaken. Nu kunnen de onderwijsprogramma's verder ingevuld worden.

De kernopgave voor de vakken bestaat uit het maken van keuzes in de doelen en inhoud binnen een vaak overladen programma (zie afbeelding). Het is per vak verschillend waardoor de 'zwaarte' van het onderwijsprogramma wordt veroorzaakt. Dit kan gaan om de (te) grote hoeveelheid onderwerpen, het gebrek aan context, versnippering van de leerstof of gebrek aan praktijk of de praktische uitvoerbaarheid van leerstofinhouden.

Soort probleem	Bijvoorbeeld
Te veel	Een te groot aantal verschillenden onderwerpen
Te moeilijk	Te abstracte begrippen Te veel complexiteit Te weinig contextuele steun
Te versnipperend	Te veel concentratiewisselingen Te weinig samenhang tussen vakken Geen grote lijnen
Te weinig relevant	Te weinig toepassingsgericht Te weinig handelingsgericht
Te moeilijk uit te voeren	Vraagt teveel van de infrastructuur Vraagt teveel van de organisatie Vraagt om nieuw repertoire van leraren

DUS MEER...

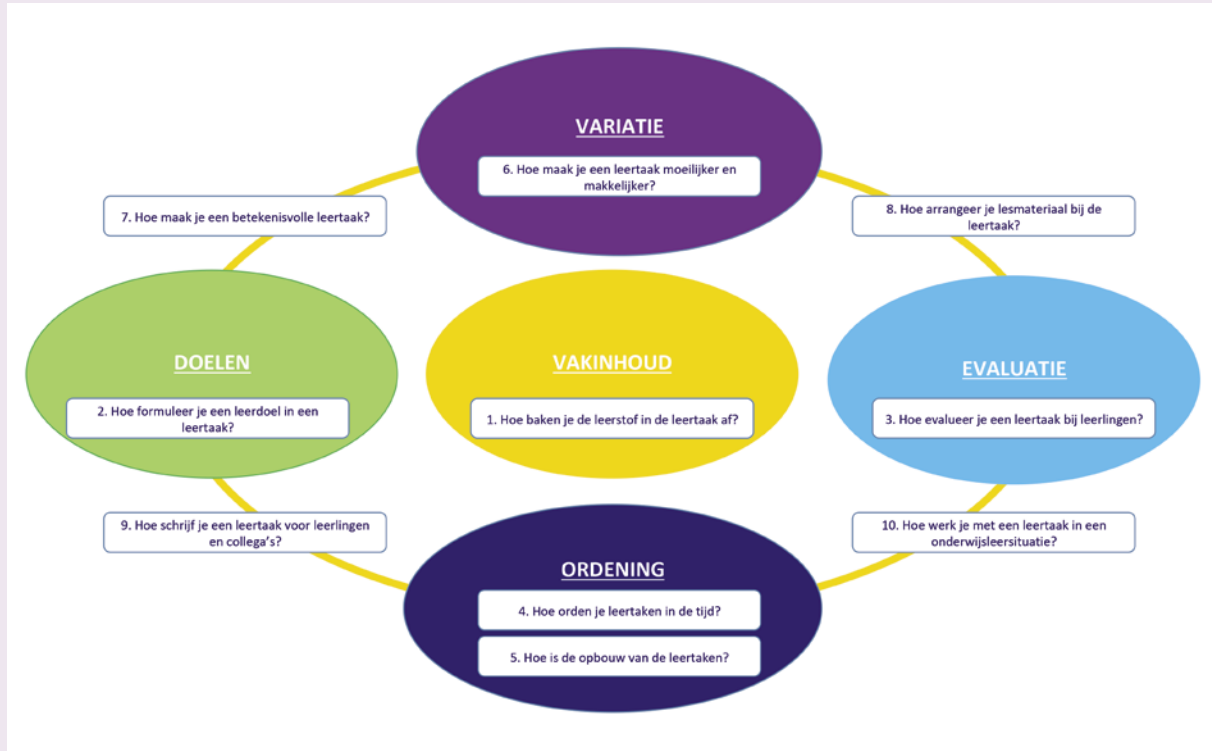
Focussen

Onderwerpen rijker maken

Inhouden herordenen

Betekenis geven

Conditie verbeteren

De concrete opdracht aan alle vakken binnen de leerzones is om de komende jaren invulling te geven aan én de kern van het vak die in de groep met de docent wordt aangeboden/geoefend én leerstof die leerlingen zelfstandig of in een groepje verwerken.

Bij de kern van het vak gaat het om de vakgerichte leerinhouden die alle leerlingen moeten beheersen in de leerlijn naar de bovenbouw en het examen.

Welke leerinhouden, vaardigheden en contexten komen minimaal aan bod en zijn geborgd in een vakgerichte leerlijn die onder leiding van de vakdocent wordt aangeboden en beoordeeld. Hiervoor is het nodig om zicht te hebben op de exameneisen per niveau en de mate waarin de methode naast de kern ook allerlei extra's heeft opgenomen. Hulpmiddelen hierbij zijn de leerdoelenkaarten van SLO en de publicatie van curriculum.nu.

Elk vak maakt een opzet waarbij het aanbieden en verwerken van leerstof is ingedeeld in uitleg en instructie momenten en zelfstandig werken en of groepsopdrachten. In leerstof waarbij het voordoen/modellen door de docenten essentieel is. En leerstof waarmee de leerlingen zelf aan de slag gaan tijdens de flextijd.

Daarnaast kiezen collega's in een leerzone gezamenlijk welke vakinhoud er geïntegreerd wordt aangeboden. Wat behoort tot de gezamenlijke kennisbasis, en welke vaardigheden behoren specifiek in deze leerzone. Zodat kennis kan beklijven en opnieuw worden gebruikt bij volgende opdrachten. De keuze voor vakoverstijgend werken biedt de mogelijkheid om meer project- en onderzoeksmatig te werken of buitenschools te leren.

Onderzoek naar de leertaak

Vanaf volgende schooljaar gaan we zoveel mogelijk werken met leertaken; hoorde ik Caroline zeggen. En ik dacht: een leertaak, wat zou dat inhouden? En hoe gaat dat eruitzien voor wiskunde? Ik heb mooie presentaties en voorbeelden langs zien komen. Mijn vraagtekens werden groter. 'Starten vanuit een hele, realistische taak'. Ik kon mij er iets bij voorstellen als het gaat om een leerling die een muur moest leren metselen, maar hoe zou dit eruit moeten zien bij het leerdoel grafieken tekenen? En wat betekent dit voor de wiskundeles? Ik zag op de SGL-voorbeelden van wiskunde-leertaken. Deze vond ik nog niet veel toevoegen aan onze vertrouwde werkwijze. Een A4tje met te maken sommen en te behalen leerdoelen. Dit moest onderwijskundig sterker kunnen worden.

Om deze reden (en misschien ook een beetje om die felbegeerde studiepunten te halen), heb ik een kort onderzoek gedaan naar de leertaak. Hoe kunnen leertaken het beste worden vormgegeven voor wiskunde in het vmbo?

Wat ik natuurlijk al wist: we hebben een praktisch ingestelde doelgroep, die vaak met een achterstand rekenen/taal vanuit het po komt, waarbij docentgestuurd onderwijs het meest effectief is en waarbij veel ondersteuning nodig is bij plannen, monitoren en evalueren.

De optimale leertaak voor de onderbouw vmbo heeft een andere opbouw nodig dan leertaken in latere jaren/het beroepsonderwijs. Leerlingen moeten eerst basiskennis opdoen waarbij docentsturing cruciaal is. En ze moeten nog leren om zelfsturend te werken.

Voor het aanleren van wiskunde is het ontzettend belangrijk om aan te sluiten bij aanwezige kennis en veel te herhalen, zoveel mogelijk te werken met uitge-

werkte voorbeelden, context met zorg uit te zoeken (of weg te laten als deze te gekunsteld is), concept checks te doen (begrijpt de leerling het concept?) en doelvrije opdrachten te geven waarbij leerlingen op eigen niveau succeservaringen kunnen opdoen.

Deze inzichten heb ik terug laten komen in een template voor de leertaak. De uitgangspunten zijn opgenomen als geheugensteuntje voor de docent. En natuurlijk met een mooi uitgewerkt voorbeeld erbij. Sinds dit schooljaar gebruiken we deze template in de onderbouw vmbo op de SGL. En met succes: leerlingen geven aan de opzet fijn te vinden.

De eerste week na de kerstvakantie was ik ziek. Vrijdags kwam ik weer op school. Wat bleek? De klassen 1KT hebben in de invaluren zelfstandig de gehele leertaak kunnen maken. Ze wisten wat er van ze verwacht werd en ze hebben met behulp van QR-codes de instructiefilmpjes bekeken. Ze hebben ouderwets sommen gemaakt, maar hebben ook door middel van een concept check laten zien de stof te beheersen. Daarna zijn ze aan de slag gegaan om zelf context te bedenken waarbij een verhoudingstabel handig is. Een mooi resultaat! O, en de studiepunten zijn binnen, dus ik kan me nu een bevoegd docent noemen.

Voor de geïnteresseerde is hierbij een QR-code opgenomen naar de documentatie. Natuurlijk mag je mij ook ouderwets op komen zoeken.

Vera Hoffman, *docent wiskunde* - SGL

UITGANGSPUNTEN

De doelgroep voor deze leertaak is de onderbouw VMBO.

De uitgangspunten zijn:

- expliciete instructie van de basisstof in klassenverband
- toegang tot filmpjes voor (extra) uitleg
- gebruik van uitgewerkte voorbeelden
- aansluiten bij aanwezige voorkennis
- context geven die realistisch is en herkenbaar voor de leerling. Is dit niet mogelijk? Dan liever zonder context.
- beheersingsleren—de leerling start pas met de verwerkingsopdracht als hij de basisstof beheerst (formatieve toetsing na stap 4).
- differentiatie in tijd, verwerkingsopdracht en in leerroute van Moderne Wiskunde
- oefenen moet. Er wordt een goede selectie gemaakt van te maken opdrachten (ze hoeven niet allemaal!).
- terugbrengen naar de kern zodat er ruimte bestaat voor het werken met materialen en contextrijk leren
- veel herhaling zodat basiskennis in het langetermijngeheugen komt
- het stellen van vragen in de tekst ('waarom is dit zo?'). Dit activeert de leerling.
- kerndoelen waar mogelijk vakoverschrijdend aanbieden. Bijvoorbeeld meten en meetkunde: samen met techniek en beeldende vorming
- feedback van docent op proces— en metacognitief niveau ('waarom heb je het zo gedaan?', 'had het anders gekund?')

Kerndoelen voor het VMBO zijn:

- Getallen
- Verhoudingen
- Meten en meetkunde
- Verbanden en formules

WISKUNDE — 1 KT

METEN EN MEETKUNDE

Naam

H1

Leertaak 1—Evenwijdig en loodrecht

Een timmerman moet heel netjes werken. Waarom? Kijk eens goed naar de laatjes van het kastje. Als de timmerman niet netjes zou werken dan zouden de laatjes niet goed passen. De timmerman maakt gebruik van evenwijdige en loodrechte lijnen. Dit ga jij ook leren!

Op stap 1: Weet je nog?

... het verschil tussen een vierkant, een rechthoek en een driehoek?

... hoe je een lijn van precies 5 cm tekent?

Oefen eventueel op blz. 10 van je boek, opdracht V1, V2, V3

Leerdoelen:

* Ik schrijf de betekenis van de begrippen hoekpunt, diagonaal, zijde en snijpunt op.

* Ik teken evenwijdige en loodrechte lijnen.

Benodigde voorkeuzes:

Vierkant, rechthoek, driehoek

Centimeter

Benodigdheden:

Pen, 2H potlood, geodriehoek, gum, kleurpotloden, Boek, werkboek, schrift

Extra uitleg:

Op stap 2: Pak je boek

 Lees de theorie/aanpak

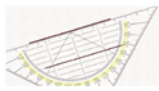
 Maak de opgaven

 Kijk je werk na

1.1	3	5	6	7
Blz. 12				
1.2	9	10	11	12
Blz. 15				
Extra				
Blz. 17				

U1

Op stap 3: Zo moet het

Voor evenwijdige lijnen gebruik je de hulplijnen op je geodriehoek. Ook voor loodrechte lijnen is er een hulplijn. Welke?

Op stap 4: En nu jij

Teken een lijn evenwijdig aan de lijn hieronder. Maak deze rood.

Teken ook een lijn loodrecht op deze lijn. Maak deze blauw.

Klaar? Laat nu je werk nakijken.

Op stap 5: Feedback docent

Op stap 6: Opdracht

Teken in je schrift of op een los A4tje een ontwerp voor je nieuwe kledingkast. Hierin gebruik je zoveel mogelijk begrippen die je in deze leertaak geleerd hebt. Geef aan welke begrippen terug te vinden zijn in je tekening. Laat de tekening zien aan je docent.

Op stap 7: Zelfreflectie (zie achterkant)

Van gescheiden klaslokalen naar gezamenlijke leerzones

‘Vooral het samenwerken vind ik heel erg prettig’

Toen Louella in september bij de SGL begon, was het even omschakelen. De docente Engels was het niet meer gewend om een hele dag voor de klas te staan. ‘Op de school waar ik hiervoor les gaf, werken ze met leerzones. Dit zijn grote ruimtes waarin leerlingen zelfstandig of samen, onder toezicht oog en met ondersteuning van een docent, aan hun vakken werken. Een superfijne manier van lesgeven, die we in 2021 ook op de nieuwe campus Porteus invoeren.’

Eigen eilandje

Maar tot het zover is geeft Louella al haar lessen ‘gewoon’ in een klaslokaal. ‘Dat is wel weer even wennen, zo’n eigen eilandje. Op een leerplein school sta je ook wel eens in een klaslokaal, maar dit doe je als je iets klassikaal uitlegt of de leerlingen een nieuwe opdracht geeft. Eenmaal de instructies gegeven, verplaatst de groep zich weer naar de leerzone. Hier kunnen ze zelf aan de slag met het nieuwe lesmateriaal!’

Op een leerzone werken vaak meerdere groepen tegelijkertijd naast elkaar. ‘Dit kunnen klassen van verschillende niveaus zijn, maar ook parallelklassen die op dat moment met hetzelfde lesmateriaal bezig zijn.’

Vooral dat laatste vind ik ideaal. Je kan er als docent op zo’n moment voor kiezen de groepen te mengen en de les samen met jouw collega voort te zetten. Zo kwam het op mijn vorige school wel eens voor dat ik even met een aantal leerlingen in een instructielokaal ging zitten om hun grammatica nog wat bij te spijkeren, terwijl mijn collega bij de andere leerlingen op de leerzone bleef om hen te ondersteunen.’

Elkaar helpen

Samenwerken staat centraal bij deze manier van lesgeven. ‘Niet alleen voor de docenten, maar ook voor de leerlingen. Zij worden gemotiveerd elkaar te helpen. Zowel hun klasgenoten, als leerlingen uit een lagere of parallelklas’ Deze manier van leren vraagt om zelfstandigheid. ‘Leerlingen worden veel meer uitgedaagd na te denken over wat ze op de dag willen bereiken en hoe de rest van de week eruitziet.’

‘De SGL heeft voor de eerste klassers alvast de “Start van de dag” ingevoerd. Zij beginnen drie keer per week de dag in hun eigen mentorgroep. Tijdens dit half uur bekijken de leerlingen hun planning en doelen van de dag. Hiermee lopen we vooruit op hoe het straks gaat bij Porteus. Dan beginnen alle klassen hier dagelijks mee.’

Omschakelen

‘Persoonlijk vind ik het een heerlijke manier van werken, maar ik denk wel dat het voor mijn collega’s, die de traditionele klaslokalen gewend zijn, behoorlijk omschakelen is. Daarom worden de leerzones geleidelijk ingevoerd.’

Louella zit vol ideeën over hoe de ideale leerzone eruitziet. Tijdens een informatiedag voor haar en haar collega’s vertelde ze over haar ervaringen. ‘Ik zou het heel leuk vinden om betrokken te worden bij het ontwikkelen van de leerzones op Porteus. Mijn ideale leerzone is een leerzone waarbij we vakken als drama en Engels combineren. Maar dit organiseren we niet van de ene op de andere dag. Eerst maar met zijn allen die klaslokalen uit!’, besluit ze lachend.

De voordelen van een leerplein:

- Leerlingen leren nadenken over hun doelen van de dag, week en zelfs verdere toekomst
- Leerlingen leren nog meer om samen te werken
- Leerlingen hebben meer controle over hun eigen leerproces
- Leerlingen worden goed voorbereid op vervolgonderwijs

Louella Audier is docent Engels op de SGL

Toetsbeleid

In 2021 zullen de drie SVOL-scholen – ISG Arcus, De Rietlanden en de SGL – worden samengevoegd tot één campus onder de naam Portenum. Enerzijds het vmbo en anderzijds het havo-vwo van de drie scholen vloeien samen en worden gehuisvest in 7 gebouwen. Dit heeft tot gevolg dat er ook nieuw toetsbeleid moet worden vastgesteld. Naast de algemene en wettelijke kaders die door de onderwijsinspectie worden gesteld, zal het toetsbeleid binnen Portenum recht doen aan de eigenheid van het onderwijsconcept van het vmbo: “Leren met ruggengraat”.

Waarom is “Leren met ruggengraat” zo belangrijk? De leerlingen van nu worden opgeleid voor de arbeidsmarkt van de toekomst. Mede door technologische ontwikkelingen verandert deze arbeidsmarkt in snel tempo. Dit vraagt om bewuste beroepsprofessionals die naar zichzelf kunnen kijken, problemen herkennen, hulp vragen als het nodig is, kortom beroepsprofessionals met ruggengraat. Door het bieden van flexibel docent- en programmagestueerd onderwijs wordt hiervoor op Portenum de basis gelegd. Dit onderwijs biedt de leerling de kans te oefenen in het maken van eigen keuzes en te reflecteren op eigen handelen. Vaardigheden die essentieel zijn voor een leven lang leren.

Dit blijven leren is een belangrijke waarde voor ons onderwijs op Portenum en heeft consequenties voor ons toetsbeleid en ons handelen als docent in contact met de leerling. Op dit moment wordt veel onderzoek gedaan naar formatief en summatief toetsen. Formatief toetsen vindt plaats tijdens het leerproces en kan hieraan een po-

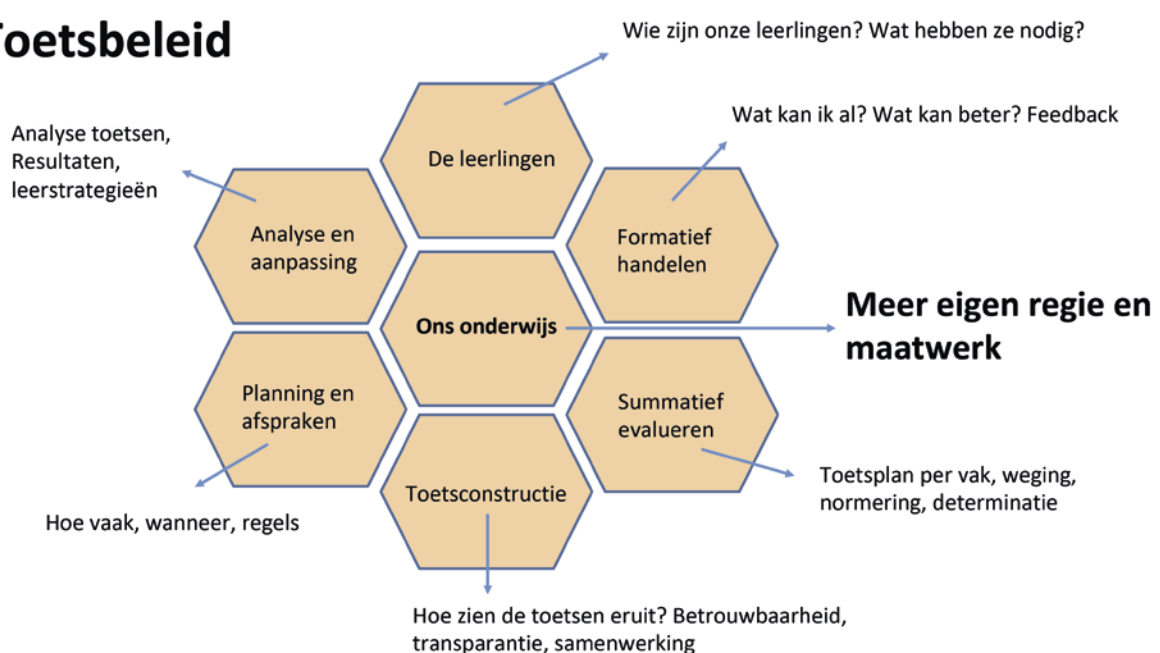
sitieve bijdrage leveren mits de leerling voorzien wordt van de juiste feedback. Het woord toetsing is daarbij wellicht misleidend. Sommigen spreken daarom liever over formatief handelen. Effectieve feedback ondersteunt zelfsturend leren doordat de lerende inzicht krijgt in het eigen leerproces en de mogelijkheid heeft om op basis van feedback bij te sturen (William & Leahy, 2018). De summatieve toets is de afsluiting van het leerproces. Vanuit onderzoek is gebleken dat des te meer er summatief wordt getoetst, des te minder er wordt geleerd. Het is dus raadzaam om kritisch te kijken naar de hoeveelheid summatieve toetsen die gegeven worden.

“Als de kok de soep proeft is het formatief: moet er nog wat bij? En als de gast de soep proeft is het summatief: wat is het eindresultaat?”

De komende periode wordt het toetsbeleid voor het vmbo van Portenum verder ontwikkeld, waarbij recente inzichten vanuit de onderwijswetenschappen leidend zijn. Het toetsbeleid vmbo Portenum wordt gevormd aan de hand van het volgende model:

In dit model staat “Ons onderwijs” centraal. Ons onderwijs staat voor onze visie, onze inhoud, onze cultuur. Vanuit ons onderwijs worden de overige 6 paden bewandeld, met als doel een zo transparant mogelijk toetsbeleid te vormen, passend bij de visie van het onderwijsconcept van het vmbo op Portenum: “Leren met ruggengraat”.

Toetsbeleid

Tips voor formatief evalueren

1. Kies het liefst een combinatie van open en gesloten vragen. Meerkeuzevragen zorgen voor een grote dekking van de leerstof, open vragen voor diepgang bij het ophalen van informatie.
2. Geef in je feedback het goede antwoord. Die correctie is essentieel met name als de leerling niet het goede antwoord geeft. Als je zorgt dat leerlingen het goede antwoord opslaan in het geheugen, komt dit de volgende keer weer boven. Jouw feedback versterkt bovendien de geheugenpaden van de leerling: het goede antwoord onthouden ze dan alleen maar beter.
3. Voor het beste moment is er een handige vuistregel: neem de eerste tussentijdse toets af nadat ongeveer 20% van de hele leerperiode (tot aan de summatieve toets) verstreken is. Niet eerder, want het heeft pas zin als de leerling de stof goed heeft bestudeerd en dus zo veel mogelijk informatie kan ophalen uit het geheugen.
4. Toets dezelfde stof maximaal drie keer (als je meer dan één tussentijdse toets geeft). Hoe vaker de leerling iets moet ophalen uit het geheugen, hoe beter hij de stof onthoudt – maar bij drie keer is de piek bereikt.
5. Stem inhoud en niveau van de (formatieve) tussentijdse toets af op de summatieve toets: stel in beide toetsen vragen over dezelfde informatie en op hetzelfde cognitieve niveau (bijvoorbeeld begrip).
6. Tussentijdse toetsen kun je inzetten in alle schoolvakken en domeinen, en bij allerlei leermaterialen en opdrachten (van boeken en woordenlijsten tot sommen en filmpjes): volgens de literatuur zijn al dit soort settings geschikt.
7. Gebruik tussentijdse toetsen in ieder geval voor het onthouden, gebruiken en toepassen van informatie: hiervoor is het bewezen effectief, vergelijkbaar met herhaald oefenen en gespreid oefenen.
8. Bed (formatieve) tussentoetsen in het toetsprogramma in. Als toetsvorm en -moment van tevoren vastliggen, bied je je leerlingen de beste kans om zoveel mogelijk van zo'n toets te profiteren.

Kim Dirx e.a., Ontwerprichtlijnen voor formatief toetsen vanuit de geheugenpsychologie. 1+1=3? Open Universiteit/Welten-instituut, 2019.

Download het complete rapport met uitgebreide richtlijnen op nro.nl (projectnummer 405-17-711).

Doorstroom en determinatie Porteum

Het eerste jaar op Porteum is voor de BK- en TLH-leerlingen een oriëntatie en determinatieperiode. Leerlingen wennen aan de nieuwe leeromgeving en werkwijze en verkennen hun eigen mogelijkheden en interesses. Er wordt niet alleen gedifferentieerd op cijfers, maar ook gekeken naar de persoonlijke ontwikkeling van de leerling. De inter- en intra persoonlijke vaardigheden. In leerjaar één ligt het accent op: Wie ben ik? Wat kan ik? Wat is mijn ambitie? Wat heb ik nodig om te leren en welke persoonlijke kwaliteiten kan hierbij inzetten?

Om de doorstroom op Porteum voor eenieder inzichtelijk te laten, verlopen worden de komende tijd de volgende stappen genomen:

- Criteria vaststellen die een rol spelen in de doorstroom en opstroom in samenspel met het hv cluster
- Een vertaling maken van de eindtermen in verschillende beheersingsniveaus
- Een werkwijze ontwikkelen waardoor docenten, leerlingen en ouders inzicht hebben in het leerproces en sturing kunnen geven aan de inspanning die daarbij hoort tijdens leerjaar één.
- Een helder voortgangsproces met de besluitvorming rond opstroom en doorstroom inrichten

Vanaf augustus 2020 wordt op de drie locaties gewerkt met één PTD (programma van toetsing en doorstroming) en één PTA (programma van toetsing en afsluiting). Dit is transparant en eenduidig en biedt leerlingen de mogelijkheid om, binnen kaders, regie te voeren over hun eigen leerproces. De eindtermen zijn het uitgangspunt. Vandaaruit maken vakken (leerzones) hun eigen keuzes. Wat willen wij toetsen? Wat vinden wij belangrijk voor onze leerlingen? Met welke kennis en vaardigheden willen wij dat onze leerlingen doorstromen richting het eindexamen, het mbo, het leven?

Die leerdoelen worden gekoppeld aan beheersingsniveaus vastgelegd in het PTD. Zodat leerlingen en ouders zicht hebben op de mogelijke leerroutes die leerlingen kunnen volgen en aan welke eisen daarbij horen. Daarbij zijn doorstroom eisen richtinggevend, maar is vooral de inrichting van het groeiproces belangrijk. Welke werkwijze ontwikkelen we daarvoor? Hoe voeren we de gesprekken en bieden we optimale kansen? Welke keuzes bieden we leerlingen in welke periode van het jaar? Welke rol speelt LBL? Het lijkt erop dat het gebruik van rubrics het meest geschikt is om daar met de leerling vat op te krijgen.

Het doel is dat alle betrokkenen, de leerling, de ouder en de school met tevredenheid terugkijken op het determinatieproces. Dat er voldoende oefenmomenten zijn geweest en een heldere feedback op het werken en leren, op de ontwikkeling van de leerling. Zodat eenieder ervaart dat de doorstroom naar leerjaar twee passend is.

Onderzoeksprogramma's in de onderbouw TL

In de tl volgen de leerlingen vier onderzoeksprogramma's per jaar van 8 weken. Deze programma's zijn verbonden aan de verschillende leerzones, zijn vakoverstijgend en worden gerealiseerd door de leerzone zelf. In de leerzone talen/communicatie wordt dit programma ingevuld met een scholing in digitale vaardigheden. Voorheen spraken we van talentprogramma's.

Er staat een vraag centraal, er wordt onderzoek gedaan, de resultaten worden vastgelegd en gepresenteerd. Leerlingen zullen meer dan in andere lessen samenwerken, taken verdelen, kennis verwerven en die ook toepassen. In deze programma's leren leerlingen door ervaren. Ze ontdekken waar hun interesse ligt en waar ze goed in zijn als ze complexe taken met ander moeten uitvoeren.

Opbouw

Elke periode werken leerlingen in een andere leerzone aan een ander onderzoeksprogramma. Dit doen ze acht weken lang, twee uur in de week. Deze programma's worden aangestuurd en begeleid door docenten en ondersteuners uit de leerzone zelf. Bij de scholing in digitale vaardigheden is een specialist betrokken.

1. Kunst en cultuur
2. Bèta/Robotica
3. Gamma/mensvorming
4. Talen/communicatie – digitale vaardigheden

In het eerste leerjaar zijn alle onderzoeksprogramma's verplicht voor elke leerling, omdat dit leerjaar in het teken staat van oriëntatie. We gaan uit van een basisprogramma in leerjaar één en een verrijking/verdieping in leerjaar 2. Het uitgangspunt is dat de leerlingen in het tweede jaar twee onderzoeksprogramma's kunnen kiezen en zich zo kunnen voorbereiden op hun keuze voor een profiel in de bovenbouw.

Deze programmaonderdelen staan in principe los van de tussenweken. Maar deze weken bieden wel de mogelijkheid om onderwerpen af te sluiten en te presenteren.

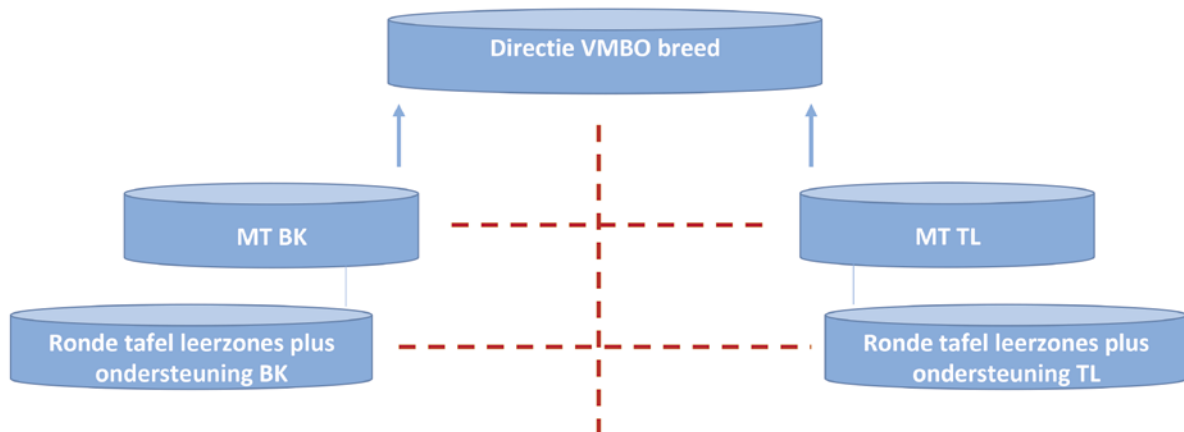

Hoe organiseren we ons zelf in het vmbo

Het onderwijs op Porteum is zo ingericht dat leerlingen zich oefenen in het voeren van eigen regie op hun handelen. Dit betreft de persoonlijke ontwikkeling, het behalen van leerresultaten en de wijze waarop leerlingen zich verhouden ten opzichte van anderen, het maatschappelijke veld.

Natuurlijk is ook de samenwerking van docenten en onderwijsondersteunend personeel én de aansturing in de organisatie op deze visie ingericht. De eigen regie van docenten, van de leerzones, van de afdelingen is groot. De zeggenschap over hoe het onderwijs wordt gegeven, hoe binnen het rooster de tijd op de leerzones wordt verdeeld, is aan de teams zelf. Dit kan alleen als er volgens een set van richtinggevende uitspraken wordt samengewerkt, verantwoordelijkheid wordt gegeven, genomen en wordt afgelegd. Die richtinggevende uitspraken zullen we komend jaar al werkenderwijs verzamelen.

De besturingsfilosofie op Porteum gaat uit van de ruimte voor professionals om samen met collega's een eigen invulling te geven aan het werk. Dit gebeurt vanuit de visie van school, gericht op optimale resultaten en doorstroom, met persoonlijke aandacht voor de leerlingen en elkaar, en de wens daarover ook rekenschap af te leggen aan anderen.

- Basis en keuze programma in leerzones
- Integratie onderwijs en ondersteuning op de afdeling
- Eenzelfde didactische en pedagogische methodiek
- Leren binnen en buiten school
- Doorstroom en opstroom MBO en HV

De ronde tafels

Als eerste is dit vastgelegd in de formele organisatiestructuur waarin het managementteam van basis kader en het managementteam van de theoretische leerweg gevoed worden door de ronde tafels. In die tafels zitten vertegenwoordigers van de leerzones, praktijkvakken, het Juniorcollege en het ondersteuningsteam. Aan de ronde tafel bespreken collega's de gang van zaken, de successen, de dilemma's en de beste leerweg brede oplossingen. Hierbij is de Porteuumvisie het referentiepunt uitgewerkt in uitspraken over kwaliteit van lessen, leersituaties en begeleiding. De ronde tafel komt eens per 4/6 weken bijeen.

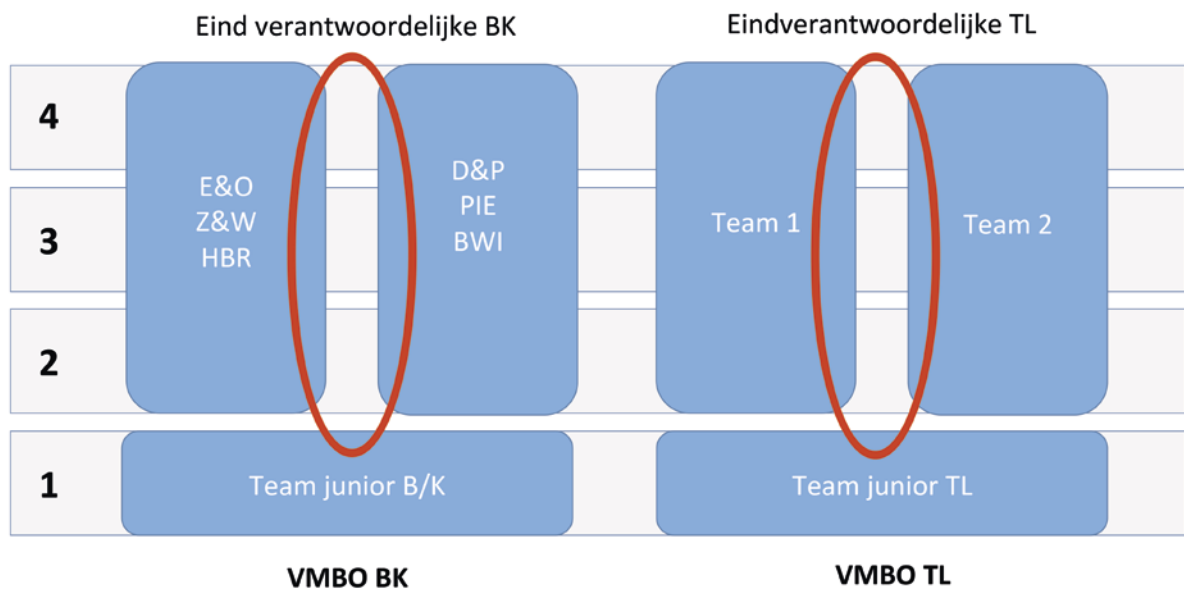
Ten tweede geldt dit voor het overleg in de leerzones. Op Porteuum is het informele overleg van collega's op de verdiepingen van groot belang. Collega's delen lokalen en ook de flexruimtes/open werkruimtes op de verdiepingen. Naast ruimte voor de individuele docenten in de lokalen, leidt dit tot een intensieve samenwerking op het gebied van leerklimaat, werkorde, wijze van begeleiden,

integratie van leerinhouden, het aanleren van basisvaardigheden en executieve functies. Die samenwerking ligt vast in een aantal spelregels die door de leerzones zelf worden bepaald en ook kunnen worden gewijzigd. Deze spelregels worden getoetst aan de onderwijsvisie en afgestemd met betrokken collega's en afdelingen aan de ronde tafel.

Het team van coaches

De integrale verantwoordelijkheid voor het welbevinden, de groei en resultaten van een cohort leerlingen is vastgelegd in teams van mentoren/coaches. Aangezien in principe elke mentor/coach is, is elke collega op de afdeling lid van een mentor/coachteams. Dit team wordt aangestuurd door een afdelingsleider, maar kan ook per jaarlaag bijeenkomen om leerlingen en/of de coach-activiteiten te bespreken. De verwachting is dat door de intensieve samenwerking op de afdeling en de aanwezigheid van het ondersteuningsteam op de werkplek er korte lijnen zijn en snel wordt gehandeld.

De coachteams in het vmbo

Nabijheid en kleinschaligheid

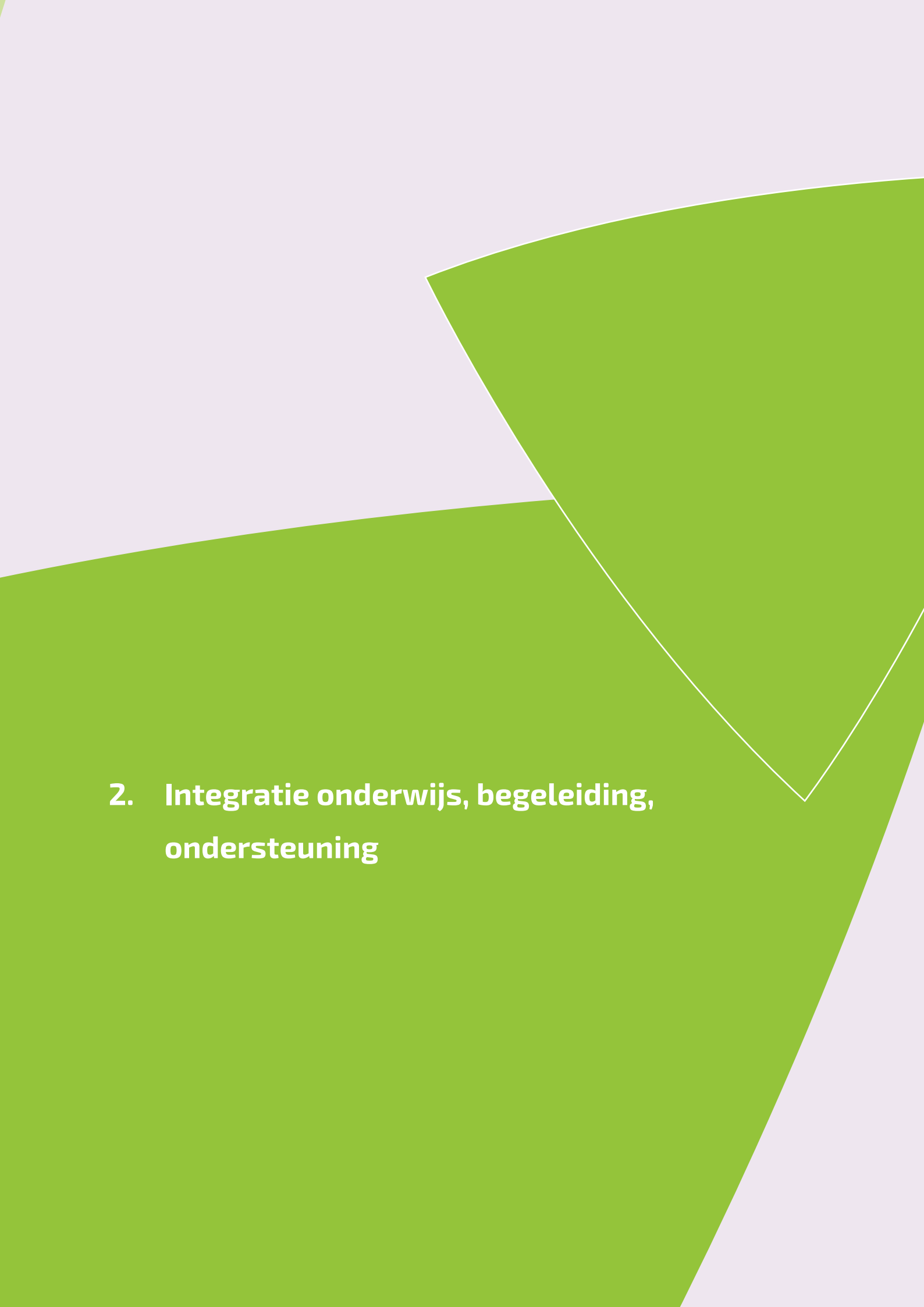
De aansturing van Porteum is gebaseerd op een kleinschalige wijze van organiseren. Dit is ook terug te zien in het gebouw. Op elke verdieping/afdeling is een beperkt aantal leerzones waarin collega's samenwerken. Dit betreft docenten en onderwijsondersteunend personeel. Op elke afdeling is ook de werkplek van een afdelingsleider of leerling coördinator, zodat er altijd een aanspreekpunt aanwezig is. Hierdoor is de verbondenheid, bereikbaarheid en de toegankelijkheid van informatie geborgd, voor leerlingen, voor collega's en voor ouders.

De teams in het gebouw

3	BK team 2 en 3: Talen + maatschappij	TL team Juniorcollege	TL team A: Talen + gamma
2	BK team 2 en 3: Exact + directie	BK team 1: juniorcollege + kunstvakken	TL team B: Talen + gamma
1	Profielvakken BK	Profielvakken BK	TL team A + B: Science
	BOEG	RUIM	STEVEN

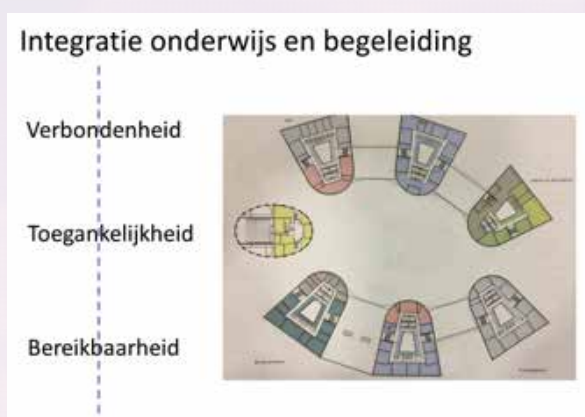

The background features abstract, flowing shapes in a vibrant green and a soft light purple. The green shapes are layered, creating a sense of depth and movement. The light purple shapes fill the remaining space, providing a calm contrast to the green.

2. Integratie onderwijs, begeleiding, ondersteuning

De opdracht van Porteum

De opdracht van ons onderwijs is leerlingen tot leren te laten komen, alle leerlingen hoe verschillend ze ook zijn. Verschillend in de wijze waarop ze leren, het niveau waarop ze leren, hun interesses en talenten en de mate van ondersteuning die ze nodig hebben bij het leren zelf en bij het leer- en werkgedrag dat op school van hen verwacht wordt. Van oudsher kennen de scholen in Lelystad schoolculturen waarin aandacht voor het welbevinden en de groei van individuele leerlingen groot is. Als gevolg wordt ook veel belang gehecht aan de plek van de leerling in de groep en de rol die jongeren ten opzichte van elkaar hebben. De driedelige opdracht beschreven door Biesta. Kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming ziet elke collega als basis van het handelen.

Kwalificatie

Bij kwalificatie gaat het erom dat leerlingen zich kennis, vaardigheden en competenties eigen maken die nodig zijn voor het kunnen participeren in de samenleving en het functioneren in het toekomstige beroepsleven.

Socialisatie

In het domein van de socialisatie worden leerlingen voorbereid op hun leven als lid van een gemeenschap en maken ze kennis met tradities, omgangsvormen en praktijken. Er wordt niet alleen kennisgenomen van het grotere geheel, maar er wordt ook een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van het individu om bewust de keuze te maken om deel te nemen.

Persoonsvorming

Hierin staat de vorming van de persoon centraal en de ontwikkeling van zijn eigen identiteit en uniciteit, autonomie en verantwoordelijkheid. De vragen die daarbij de kern vormen, zijn: wie ben ik, wat kan ik en wie wil ik zijn.

Met de komst van Passend onderwijs, waarbij de persoonlijke leerbehoefte uitgangspunt is, en de urgentie om jonge mensen met begrip voor elkaar te laten opgroeien, streven we inclusief onderwijs na. Onderwijs waarin alle leerlingen participeren en uitsluiting wordt voorkomen. Dit betekent dat we afstand doen van de gedachte dat cognitie een vaststaand en onveranderbaar gegeven is. Want in een inclusieve school wordt het pedagogisch en didactisch handelen gestuurd door de idee dat alle leerlingen in staat zijn en het recht hebben om te leren en zich te ontwikkelen.

Tegelijkertijd ervaren we dat samenleven en leren met zoveel verschillende mensen niet altijd makkelijk is. Dat het voortdurende alertheid vraagt van ons allen om die leeromgeving te realiseren die onze leerlingen nodig hebben. Het vraagt een grote gezamenlijkheid in ons denken over professionaliteit. Wat betekent het een specialist te zijn in je vakgebied of leerzone. Wat betekent het inzicht te hebben in de psychologische ontwikkelingsfasen van jongeren tussen 12 en 18 jaar?

Hoe kijken we naar groepsprocessen, sturen we op veiligheid, vertrouwen en ondersteunen we de vorming van communicatieve vaardigheden en verantwoordelijkheid voor de ander. Dit is geen geringe opgave. Omdat we dit niet altijd alleen kunnen, werken we intensief samen met de jeugdhulpverlening en andere ondersteuners buiten school. Vanuit de verbondenheid dat we allen gaan voor het belang van de leerlingen, dat we bereikbaar willen zijn, nabij in school en in de stad. Vanuit de wens kennis en ervaring te delen, zodat ze voor alle betrokkenen toegankelijk zijn.

Er is het afgelopen jaar nagedacht hoe we het onderwijs kunnen inrichten en de dagelijkse gang van zaken moeten organiseren om het bovenstaande waar te maken op Porteum. Welke dagelijkse routines hebben we nodig om de begeleiding, de ondersteuning van leerlingen te realiseren individueel en in de groep? Wat vraagt dit van ons handelen, van onze samenwerking in het team en met de leerlingen en ouders? Hoe zorgen we ervoor dat de tijd en ruimtes zo zijn ingericht dat er én in groepen kan worden gewerkt én individuele ondersteuning kan worden gegeven? En is er voldoende menskracht om leer- en/of gedragsproblemen op te pakken zonder dat dat storend is voor anderen? Het beantwoorden van deze vragen vereist een integrale aanpak.

Een goede basis ondersteuning om tot leren te komen

- Iedereen kent elkaar. Leraren en onderwijsondersteuners werken samen in een leerzone met een vaste groep leerlingen. Ze hebben een werkplek op één verdieping. Leerlingen kennen hun thuisbasis, hun docenten, ondersteuners en afdelingsleiders. De leerzone is ingericht als één unit met maximaal overzicht op de verschillende les- en leerruimtes.
- De leerstof is zo georganiseerd dat leerlingen naast

2. INTEGRATIE ONDERWIJS, BEGELEIDING, ONDERSTEUNING

docent gestuurd ook programma gestuurd aan het werk kunnen. Er ontstaan didactische keuzemogelijkheden: werken met de hele groep, met kleinere groepen, met grotere groepen, zelfstandig, in projectvorm, onderzoeken, uitleggen, een op een. Leerlingen kunnen zichzelf volgen met behulp van leervolgsysteem dat is gebaseerd op leerdoel denken, oefening/uitdaging op maat, met veel formatieve en minder summatieve toetsing (evaluatie).

- Er is sprake van krachtige begeleidingsvaardigheden van iedereen gericht op de groep en het individu. Elke collega is straks geschoold in didactisch coachen, een gesprekstechniek gericht op het versterken van de eigen regie op het leren en handelen. In elke leer- en lessituatie vormt dit de basis van waaruit we de leerling tegemoet treden. Dit sluit aan op de groepsdynamisch denken van positieve behaviour en de gesprekscyclus van het loopbaan leren.
- Het Junior College ondersteunt de overgang van het Primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs: van één of twee groepsleerkrachten naar een klein team van docenten dat aansluit bij de zelfstandigheid van leerlingen in het PO. Leerlingen krijgen zo begeleid een plek in de grote gemeenschap. Er wordt expliciet tijd en aandacht ingeroosterd voor de ondersteuning van individuele groei- en groepsprocessen in de vorm van de start- de- dagprogramma's en werk afmaakuren (in de verschillende leerjaren.)
- Leden van het ondersteuningsteam, onderwijsassistenten en afdelingsassistenten zijn onderdeel van de teams, bevinden zich op de afdeling en ondersteunen leerlingen en collega's op de werkplek. Daarnaast realiseren we twee nieuwe leerroutes met intensievere begeleiding. In de pitstop zitten leerlingen maximaal 12 weken in een aparte setting in onderzoek en/of met het doel terug te stromen naar de reguliere setting. In de leerroute kunnen leerlingen voor langere tijd onderwijs volgen zolang een reguliere groepeeringsvorm (nog) niet passend is.

De bemensing en inrichting van de leerzone

Niet alle leerlingen volgen dezelfde leerroute in het zich eigen maken van de leerstof. De een heeft meer instructie en oefening nodig dan de ander. Er kunnen grote tempoverschillen zijn en een voorkeur voor alleen of juist samenwerken. Deze verschillen serieus nemen, vraagt een intensivering van de begeleiding op de werk- en leerplekken. Docenten en ondersteuning hebben flexibiliteit en tijd nodig om maatwerk te kunnen bieden en leerlingen hebben materiaal nodig waarmee ze naast de lessen zelf aan de slag kunnen. Daarnaast is gezamenlijkheid in het aanleren van metacognitieve vaardigheden van belang. Uit onderzoek blijkt dat het aanleren van leerstrategieën het meest effectief is wanneer dit continu, in verschillende situaties en bij verschillende vakken gebeurt. Het organiseren van een leren-leren-uurtje of training heeft dan ook weinig zin!

De leeromgeving zorgt er met verschillend ingerichte werkplekken voor dat die diversiteit in leren ook kan plaatsvinden. In de leerzones zijn lokalen, een flexruimte met verschillende soorten werkplekken (behalve in het Junior College BK dat grote doe-ruimtes heeft en kleine werkplekken rond de midden kolom). Zichtlijnen en openheid bevorderen in grote mate de veiligheid en mogelijkheid samen rust en orde te bewaken. Zo kun je in de leerzone samen werken en elkaar helpen, maar ook alleen geconcentreerd aan de slag.

Een samenwerkend team van docenten en ondersteuning zorgt ervoor dat er éénheid van begeleiding mogelijk is. Samen zijn zij elke 90 minuten verantwoordelijk voor een cohort leerlingen dat zich in de leerzones bevindt. In de lokalen wordt een deel van de tijd gezamenlijk gewerkt, uitgelegd en over de leerstof gesproken. In de flexruimte kunnen leerlingen zelf aan de slag of met anderen samen opdrachten maken. Daar vindt meer individuele en/of groepcoaching plaats volgens de systematiek van didactisch coachen (Voerman en Faber

2. INTEGRATIE ONDERWIJS, BEGELEIDING, ONDERSTEUNING

2018). Het pedagogisch klimaat en de gedragsinterventies van het onderwijsteam worden gekozen op basis de theorie van positive behaviour. Beide methodieken nemen de mogelijkheden en talenten van leerlingen als aangrijpingspunt voor ontwikkeling.

Op elke verdieping is een leidinggevende aanwezig en een kleine time out/gespreksruimte. Zodat er tijd is voor reflectie en na herstelgesprek of herstelopdracht de leerling weer mee kan doen in de les.

Onze instrumenten: didactisch coachen, positive behaviour, leerloopbaan leren

Didactisch coachen

Didactisch coachen gaat er vanuit dat hoge verwachtingen tot betere resultaten leiden mits deze verwachtingen concreet zijn en met de leerling het goede gesprek wordt gevoerd. Met behulp van didactisch coaching ontwikkelen leerlingen het sturen van hun eigen leer- en werk gedrag. De coaching betreft de leerinhoud en de ontwikkeling van het leren. Vragen over de taak, wisselen zich af met vragen over leerstrategie en leermodus. Zo worden met de leerling het leerproces en de ondersteuningsbehoefte gevolgd. Welke vragen leven er, hoeveel aanwijzingen heeft een leerling nodig? Wat kan hij/zij zelf, wanneer is (extra) begeleiding noodzakelijk? Wat heeft de leerling van wie nodig?

Positive behaviour

Het werken vanuit de idee van positive behaviour is werken vanuit de overtuiging dat iedereen zich graag goed wil voelen over zichzelf: 'Wanneer je positief denkt en doet, voel je je goed over jezelf. En er is altijd een positieve manier om iets te doen.' Deze filosofie wordt geïllustreerd aan de hand van de Denken-Doen-Voelen cirkel. Deze cirkel gaat ervan uit dat wat iemand denkt invloed heeft op wat hij doet. Dat wat hij denkt en doet invloed heeft op het gevoel dat hij over zichzelf heeft en dit gevoel vervolgens de gedachten weer beïnvloedt. De cirkel kan positief of negatief zijn. Leerlingen reflecteren

op en worden zich bewust van de keuzes die ze kunnen maken en de invloed van deze keuzes op hoe ze zich voelen over zichzelf. Een goed gevoel over jezelf is de sterkste voorspeller van positief gedrag en is een beloning die van binnenuit komt (intrinsieke motivatie).

Positive behaviour stimuleert dat leerlingen zichzelf durven en kunnen zijn. Dat leerlingen kijken naar hun talenten én uitdagingen en leren samen te werken en samen te leven met anderen. De aanpak bevordert een prettig leer- en leefklimaat en bevordert de veiligheid op school. Ze biedt daarnaast een programma dat op een aansprekende wijze aandacht besteedt aan de zogenaamde 21st century skills en heeft een positief effect op zowel gedrag als schoolprestaties.

De methode die we gebruiken kent verschillende thema's die de basis vormen van het Start de dag programma naast de actuele invulling van de coach/mentorgroep gericht op specifieke gebeurtenissen in de groep, de stad, de wereld. Het is daarmee een rode draad in de begeleiding met genoeg vrijheid voor eigen invulling. Elke week wordt het programma besproken en zo nodig aangepast aan de behoefte van dat moment. Daar waar zinvol, worden onderwerpen gekoppeld aan de jaaragenda.

Leerloopbaan leren

In voorgaande boekjes zijn leerloopbaan gesprekken apart benoemd. Nu blijkt het loopbaanperspectief uitstekend te passen binnen de ontwikkelgesprekken. Gesprekken die gevoerd worden over de voortgang van het leren, over de keuze in de leerstof, de ervaringen die binnen en buiten school worden opgedaan. De reflectie op die ervaringen en de consequenties voor vervolgonderwijs en beroepsrichting. Zo ontstaat er een samenhangend systeem van ontwikkel/coachgesprekken, waarin binnen en buitenschoolse ervaringen met elkaar worden verbonden. Waarbij de systematiek van ervaren, terugkijken, vooruitkijken leidt tot de vragen: 'Wat ga ik komende periode doen, hoe ga ik dat aanpakken, waartoe doe ik dit en wat is dan het resultaat?'

Loopbaan leren helpt jongeren bij vinden van passie

‘Misschien is psychologie wel wat voor mij!’

‘Wat wil ik later worden?’ De één weet het al vanaf zijn vijfde levensjaar, de ander is er na 40 jaar nog steeds niet over uit. Gelukkig kregen de leerlingen van 2 tl/havo vorig schooljaar tijdens hun wekelijkse mentoruren hulp bij het uitvinden van wat zij leuk vinden en welke beroepen daarbij passen.

Eén van de tools die hiervoor werd ingezet was een studie- en carrièrekeuze en loopbaanbegeleiding programma van Qompas. In een eigen digitale omgeving gaven de leerlingen antwoord op meer dan 300 vragen over onderwerpen als hobby’s, eigenschappen en competenties. De uitkomst van deze vragenlijst werd vervolgens in groepjes besproken met de decaan of eigen mentor en door elke leerling middels een powerpointpresentatie gepresenteerd.

Ook Devina, Daan en Jara hebben zich samen met hun klas en mentor verdiept in een eventuele vervolgopleiding en beroep. ‘Het is grappig om te zien dat sommige kinderen al precies weten wat ze willen en anderen er nog helemaal niet mee bezig zijn. We hebben natuurlijk nog even om uit te vogelen wat wel en niet bij ons past, maar het is fijn om alvast de mogelijkheden te bekijken’, vertellen de drie leerlingen.

Daan

‘Het was leerzaam!’

‘Ik wil graag bij de marine en dat kwam ook als één van de adviezen naar voren. Aan de andere kant kwam er ook autoverkoper en rondvaart-schipper uit. Ik denk dat ik dat advies maar aan mij voorbij laat “varen”! Naast een groepsgesprek en presentatie kregen we ook de opdracht uit te zoeken welke studie we moeten volgen voor het beroep dat ons leuk lijkt. Ook zochten we uit welk vakkenpakket daarvoor nodig is. Dat vond ik leerzaam. Ik heb alvast gekeken waar in Nederland de marinebases zich bevinden. Misschien mag ik daar volgend jaar wel een weekje stage lopen!’

Devina

‘Ik ben een sociaal persoon’

‘We zijn ongeveer een half jaar bezig geweest met het invullen van alle vragen. Elke keer pakten we een nieuw onderdeel van de vragenlijst op, die bestond uit onder andere open en gesloten vragen, filmpjes en opdrachten. Deze manier van werken heeft mij geholpen. Ik heb altijd al geweten dat ik iets in de uiterlijke verzorging wil gaan doen, maar ik wist niet dat er zoveel verschillende functies in zijn. Daarnaast had ik er geen idee van dat je bij de opleiding voor schoonheidsspecialiste bijvoorbeeld ook de opbouw van de nagel en eigenschappen van de huid moet leren. Ik dacht dat het gewoon nagels lakken en opmaken was.’

‘Uit de test kwam onder andere dat de opleiding voor schoonheidsspecialiste bij mij past. Dit herken ik wel! Naast dat ik graag met het uiterlijk bezig ben, ben ik een sociaal persoon. Tijdens het gesprek met de decaan zeiden mijn klasgenoten ook dat ik goed met mensen om kan gaan. Leuk om te horen!’

Jara

‘Het is nog best lastig’

‘Ik ben ondanks de vragenlijst en loopbaan gesprekken nog niet veel verder gekomen. Wel weet ik inmiddels wat ik absoluut niet wil. Ik wil niet met kinderen werken, techniek is ook niks voor mij en in een winkel werken zie ik me wel tijdens een studie doen, maar niet voor de rest van mijn leven. Als onderdeel van het loopbaan leren heb ik afgelopen jaar een dagje meegelopen in de gehandicaptenzorg. Ik vond het interessant om te zien hoe het er in de zorg aan toe gaat, maar ik denk niet dat het voor mij is weggelegd. Het is nog best lastig om iets te vinden wat bij mij past.’

‘Gelukkig heb ik wat tips van de decaan ontvangen die mij kunnen helpen bij het vinden van mijn “roeping”. Eerst kijken naar welke richting mij leuk lijkt en dan pas op zoek gaan naar een passende functie. En ik denk dat wat vaker meelopen in de praktijk en de stageweek van volgend jaar ook wel nuttig zal zijn. Nu ik er zo over nadenk... misschien is psychologie wel wat voor mij!’

Ondersteuningstijd in het rooster: Junior College, Start de dag, werkafmaakuren

Junior College BK en tl

Leerlingen maken de overstap van het PO naar het VO. Dit betekent een verandering van klein naar groot op elk gebied: ze worden onderdeel van een deelschool, volgen meer vakken, hebben meerdere docenten, er wordt anders gewerkt, ze ontdekken hun niveau en voorkeur van werken en hun interesses. In het Junior College werken docenten en ondersteuning samen in een klein team. Bijna alle lessen en activiteiten vinden op de eigen afdeling plaats. Elke ochtend, voordat de lessen beginnen, stemt het team het handelen op elkaar af. Zo kunnen specifieke zaken aangaande leerlingen met elkaar gedeeld worden, maar wordt ook de dag doorgenomen, eventuele uitval van lessen met elkaar opgelost en opgevangen. Invallen wordt door het team zelf gedaan waardoor er geen docenten voor de klas staan die de leerlingen niet kennen. Het team beschrijft haar eigen opdracht in een jaarplan met de afspraken die daaruit voortvloeien.

Start en afsluiting van de dag met leerlingen

Alle leerlingen starten met "start van de dag" waarbij zowel het dagprogramma doorgelopen wordt als een onderdeel van positieve behaviour en de actualiteit wordt doorgenomen. Zo leren leerlingen reflecteren op hun keuzes. Aan het eind van de dag kunnen leerlingen hun werk op school afmaken indien dit wenselijk is.

De mentor/de coach

Het mentoraat vormt naast de lesgevende taak de belangrijkste taak in de school. Een mentor is een bron van informatie, heeft een voorbeeldfunctie, houdt de voortgang in de gaten, geeft tips en adviezen en onderhoudt de contacten met collega's, ouders en externe partners. Hij/zij monitort de (werk)sfeer en de samenwerking binnen de groep en de voortgang van het welzijn en voortgang van de individuele leerling. Het mentoraat vormt de spil van de basisondersteuning, is een baken voor de leerling, maar kent ook dilemma's. Het is soms lastig de eigen grenzen te bewaken ten opzichte van leerlingen en ouders. Dat leerlingen op tijd komen, hun opdrachten inleveren, een pakket of vervolgopleiding kiezen, wiens verantwoordelijkheid is dat eigenlijk? Natuurlijk hoort het er gewoon bij om leerlingen iets te verplichten en hen aan de afspraak te houden, maar de stappen daarna zijn evenzeer aan de ouders en leerling zelf. Niet voor niets voeren leerlingen met de mentor/coach ontwikkelgesprekken die door de leerling en ouders ook worden voorbereid.

Interview met Liesbeth Klaassen over de ontwikkelgesprekken.

Sinds wanneer werk jij met de ontwikkelgesprekken?

Dit is het tweede schooljaar dat ik ermee werk.

Wat is de essentie van deze ontwikkelgesprekken?

De leerling denkt tijdens de mentorles goed na over zijn/haar eigen functioneren en welbevinden en bespreekt dit met ouders voor het rapportgesprek plaatsvindt. Bovendien is de leerling de hoofdpersoon bij het rapportgesprek. Hij/zij leidt het gesprek.

De leerling denkt allereerst over zijn/haar motivatie, concentratie en sociaal gedrag. Opvallende dingen vraagt de leerling na bij de vakdocent.

Daarnaast denkt hij/zij na over de voortgang per vak. Er wordt gevraagd wat er wel en wat er niet zo goed gaat en waarom dat zo is.

Maar ook wordt er gevraagd of de leerling het naar zijn/haar zin heeft in de klas en op school en waar de leerling trots op is.

Ook geeft de leerling zelf aan waar hij/zij hulp bij nodig heeft.

Het gevolg is dat de leerling zelf verantwoordelijk is voor zijn/haar voortgang en dat ouders en mentor de personen zijn die daarbij kunnen helpen.

Waarom past deze manier van gesprekken voeren bij PorteuM?

Ons doel op PorteuM is om de leerlingen zelfstandiger te laten werken, meer verantwoordelijkheid te laten ervaren en zelf goed na te laten denken wat de juiste keuzes zijn en dat is ook het doel van deze manier van rapport bespreken.

Wat zijn de reacties van ouders op deze manier van gesprekken voeren?

De gesprekken verlopen plezieriger, omdat er vooral gekeken wordt naar wat de leerling nodig heeft om verder te komen. Er worden complimentjes gegeven voor wat goed gaat en plannen besproken voor de zaken die wat bijsturing nodig hebben.

Hoe vinden de leerlingen het?

In het begin moesten ze wennen en schreven zo weinig mogelijk op het formulier. Daarbij vergat een aantal om het formulier thuis te bespreken en/of het formulier mee te nemen naar de spreekdag (maar de mentor heeft een kopie). Maar na één of twee keer werd duidelijk wat de bedoeling is en nu werkt het heel goed. De rapportbespreking is nu een goed gesprek tussen drie gelijkwaardige partijen met als doel een optimalisering van het functioneren van de leerling.

2. INTEGRATIE ONDERWIJS, BEGELEIDING, ONDERSTEUNING

De eigen grenzen bewaken is ook moeilijk als leerlingen in een complexe situatie verkeren en/of een ingewikkelde leervraag hebben. Het is een kunst om op tijd expertise van anderen te raadplegen om samen een plan van aanpak te maken. Als laatste is het niet altijd eenvoudig om de werksfeer en het welbevinden van een groep positief te beïnvloeden, de groepsdynamiek hiervoor positief in te gebruiken.

Een goede ondersteuning van de leerling is de belangrijkste pijler van het onderwijsconcept. En richt zich op het verder ontwikkelen van de regie op leren en handelen in verbinding met anderen. Er is daarom gekozen voor:

- **Een combinatie van mentor- en coachactiviteiten.** Waarbij de coach activiteiten zich expliciet richten op het ontwikkelen van de eigen verantwoordelijkheid. Dit vindt plaats in de mentorgroep, maar ook in de lessen en binnen de leerzones door de docenten. Door een gezamenlijke gespreksmethodiek, een gedeelde pedagogische aanpak en voldoende begeleidingstijd aan het begin en eind van de dag, is de ondersteuning een teamopdracht geworden. Alle expertise wordt gebruikt, dagelijks overleg is een gewoonte, er zijn korte lijnen in- en extern, leerlingen en collega's vinden elkaar op een vaste plek, de thuisbasis.
- **Een groeiemodel.** In het Junior College staan de groepsvorming het landen-in-het-VO centraal met

een verkenning van interesses, mogelijkheden en ambities. Gedurende de jaren erna richt de begeleiding zich steeds meer op individuele keuzes, de persoonlijke leerroute van leerlingen. De begeleider wordt steeds meer een coach.

- **Een groeiperingsvorm** die nog aan ontwikkeling onderhevig is. Voorlopig uitgangspunt is dat Porteu start met gewone mentorgroepen, die waar mogelijk dubbel bemenst zijn. Waarbij sommige activiteiten kunnen worden verdeeld. Er wordt nog nagedacht over het volgende: Hoe kunnen leerlingen worden betrokken bij de begeleiding van medeleerlingen? Kunnen bovenbouw leerlingen worden toegevoegd aan een groep of als buddy fungeren voor individuele leerlingen? Kan er een heel ander systeem ontstaan van verticale mentor/coachgroepen vanaf leerjaar twee, waarin kennis en ervaring door leerlingen zelf worden overdragen aan de volgende generatie?
- **Ontwikkelgesprekken/Molgesprekken.** In een opleiding van vier jaar komen de leerlingen binnen als kinderen en verlaten ze de school als bijna-volwassenen. De inhoud en vorm van begeleiding verandert dan ook in de loop van jaren wat betreft inhoud en vorm. Waarbij in alle leerjaren sprake is van triangel – gesprekken tussen leerlingen, ouders en school op basis van een gezamenlijke verantwoordelijkheid vanuit de verschillende rollen.

Leerlingen leren reflecteren en presenteren dankzij mol-gesprek

'Leren is meer dan cijfers alleen'

Het 10-minutengesprek maakte het schooljaar 2018-2019 op de Rietlanden plaats voor het Mentor-Ouder-Leerling-gesprek (kortweg MOL). De leerling neemt het voortouw en presenteert aan zijn of haar ouders en mentor waar hij of zij trots op is, wat goed gaat en wat nog lastig is. 'Ze kunnen vaak precies benoemen waar de groei zit.'

Eva Versteeg is docent Nederlands in het vmbo en introduceerde het MOL-gesprek (een gesprek tussen mentor, ouder en leerling) in de tweede klas vmbo basis en kader van De Rietlanden. 'We zochten naar een manier om de leerling meer bij het gesprek te betrekken en actiever te laten zijn in zijn of haar leerproces. Bij voorgaande rapportgesprekken waren leerlingen niet altijd aanwezig en werd er vaak gesproken over de leerling in plaats van met de leerling. Dit wilden we graag veranderen. Vanwege het grote succes, zijn we ook gestart met de MOL-gesprekken in de eerste klas basis en kader.'

'Waar ben je trots op?'

De leerlingen bereiden hun presentatie voor met een vast format. Hierdoor leren de docenten ze terug te kijken op de afgelopen periode en bewust te maken van hun groei en leerpunten. De allereerste vraag is: 'Waar ben je trots op?'

Daarna denken ze na over wat goed ging of juist nog niet en waar dat aan lag. Wat en wie hebben ze eventueel nodig om hun doel(en) alsnog te behalen? 'Het is bijzonder om te zien hoe het gaat als je het niet over cijfers hebt', vertelt collega Kirsten ten Berge, die Engels geeft. Haar collega knikt instemmend. 'Als je eerst naar het gedrag kijkt, dan komen die cijfers "vanzelf" wel. Je presteert nu eenmaal beter als je lekker in je vel zit.'

Vakoverstijgend

De leerlingen krijgen de tijd en ruimte om op school hun presentatie voor te bereiden. Deels is het al vakoverstijgend; bij ICT wordt er gewerkt de vaardigheden om een goede powerpoint te maken. 'Aankomend schooljaar willen we dit uitbreiden en hogere eisen stellen aan de inhoud tijdens de lessen Nederlands.'

Het presenteren is het spannendste moment, zowel voor de leerlingen als voor de ouders. De leerlingen waren de eerste keer best nerveus, sommige lopen te ijsberen of eten hun nagels op van de zenuwen. 'Maar ook daarin zie je ze groeien', merkt Kirsten op.

Verborgene talenten

Soms komen tijdens de presentatie verborgen kwaliteiten naar boven. Die drukke leerling die onbewust de les wel eens verstoort, toont tijdens het MOL-gesprek zijn andere kant en vertelt heel rustig en oprecht over zijn ontwikkeling. Of juist die stille leerling die een geboren presentator blijkt te zijn. Kirsten: 'Het kind krijgt op deze manier de ruimte om te laten zien: dit ben ik.'

MOL-gesprek is een succes

De ouderopkomst is een stuk hoger en leerlingen zijn betekenisvol(ler) bezig. Dankzij de positieve insteek van de gesprekken ontstaat er een prettige sfeer en is er ruimte voor luchtigheid. Voor ieder gesprek is 20 minuten uitgetrokken, dat vraagt qua tijd een behoorlijke investering van de mentor. Het is fijn dat de school tegemoetkomt door de gesprekken deels overdag plaats te laten vinden in een activiteitenweek. Kortom, de proef met het MOL-gesprek in de onderbouw van De Rietlanden is gerust een succes te noemen.

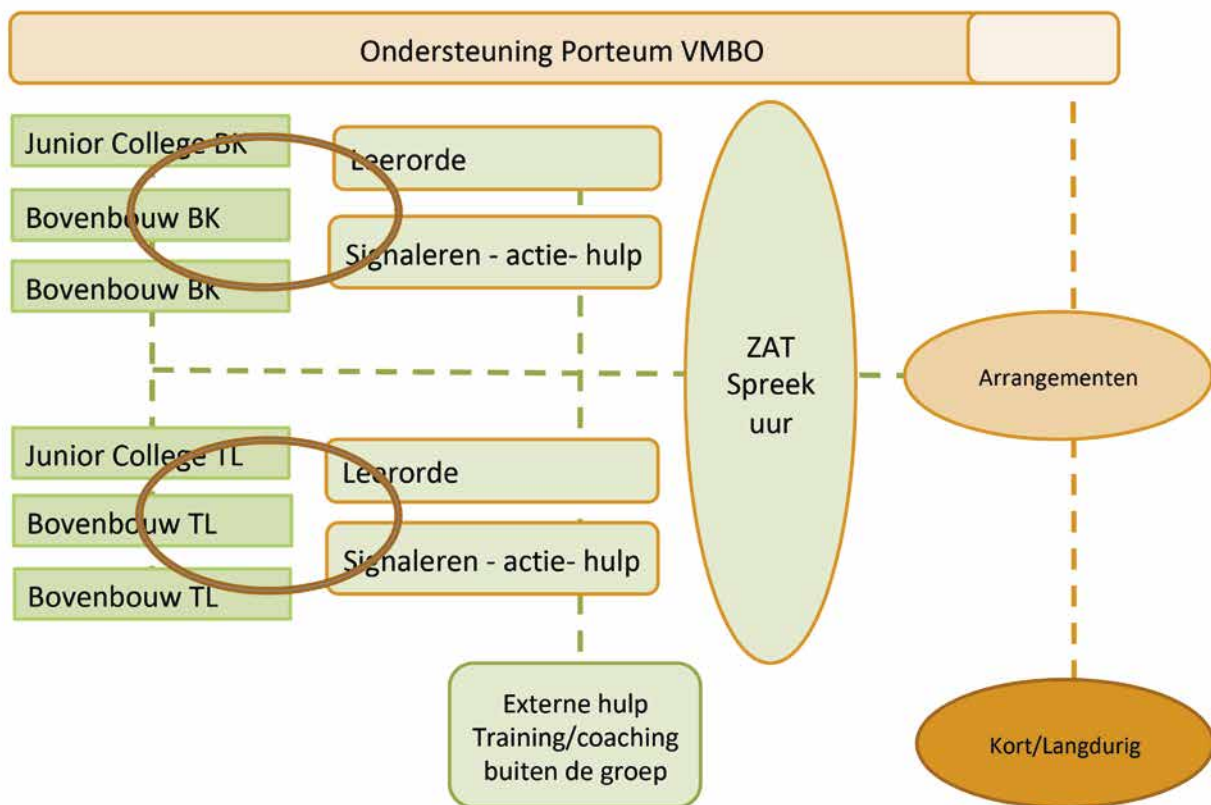

Docenten Kirsten ten Berge (Engels) en Eva Versteeg (Nederlands) in het vmbo op de Rietlanden.

Arrangementen

De ondersteuningsstructuur steunt op drie pijlers: verbondenheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid. In de organisatie betekent dit dat basisondersteuning breed op de werkplek aanwezig is met waar mogelijk extra aandacht voor specifieke ondersteuningsvragen. Hiertoe behoren mentoren, vakdocenten, ondersteuners en een afdelingsleider of coördinator bij een team en op een

verdieping. Daarnaast wordt de ondersteuning SVOL VMBO aangestuurd vanuit een klein kenniscentrum, de zorg coördinator SVOL breed en een orthopedagoog. Indien een leerling niet (volledig) aan het regulier programma kan deelnemen door een intensieve ondersteuningsvraag dan zijn er verschillende arrangementen mogelijk.

2. INTEGRATIE ONDERWIJS, BEGELEIDING, ONDERSTEUNING

Er zijn vier mogelijkheden voor verschillende onderwijs- en ondersteuningsbehoeften:

- a. Op de afdeling kunnen leerlingen even apart genomen worden voor bv een specifiek vak en/ of docent waarvoor extra ondersteuning nodig is.
- b. De arrangementsgroep, dit arrangement is bestemd voor leerlingen voor wie de basisondersteuning niet voldoende is. Deze leerlingen hebben een intensievere vorm van ondersteuning nodig om in het reguliere voortgezet onderwijs te kunnen functioneren. Leerlingen worden geplaatst in een reguliere klas en stromen met begeleiding van de arrangementsgroep gefaseerd in.
- c. De pitstop, een tijdelijke leeromgeving van 12 weken voor leerlingen die uitvallen binnen het reguliere onderwijs, waar onderzocht wordt wat de jongere nodig heeft om weer succesvol te kunnen deelnemen aan het reguliere onderwijs.
- d. De leerroute voor leerlingen met extra behoefte aan maatwerk. Deze leerlingen hebben moeite met wisselingen waardoor zij moeilijk tot leren komen, die voor langere tijd een aparte setting behoeven om tot leren te komen. Uitgangspunt is dat deze leerlingen uitgedaagd worden het beste uit zichzelf te halen, maar wel in een kleine, overzichtelijke en veilige setting. In de leerroute hebben de leerlingen een vaste plek, een kleine klas (ongeveer 12 leerlingen), een vaste docent en structuur en ondersteuning op maat.

In gesprek met het team

In januari is met eenieder gesproken over de ondersteuning op dit moment, de overeenkomsten tussen de locaties, de verschillen en de gewenste situatie. De essentie van deze gesprekken is: 'Hoe zorgen we ervoor dat we alle kinderen recht doen, met behoud van veiligheid, rust en vertrouwen. In een plezierig en stimulerend leerklimaat waarin wij allen ons voldoende gesteund weten door de structuur en personele ondersteuning'. De inrichting van de ondersteuning in het vmbo bleek een kerndossier waarover de volgende uitspraken zijn gedaan:

- a. Laten we ons allemaal aan onze afspraken houden en elkaar aanspreken als dat nodig is. Dat betekent niet veel regels stellen, maar juist kiezen voor een paar basisprincipes die leidend zijn en waar altijd naar wordt verwezen. Bv 'je helpt de ander te leren'. (Of je stoort het leren van anderen niet – dat is sterker, maar wel negatief geformuleerd).
- b. Laten we streng zijn in onze reactie op ontwrichtend gedrag. Streng niet als afrekenen, maar wel als leermoment, streng in het bewaken van grenzen en veiligstellen van het doel waarvoor we bij elkaar zijn: het leren.
- c. Laten we tegelijkertijd creatief en doortastend zijn in het zoeken naar oplossingen, want een kind afwijzen botst met wie we willen zijn als onderwijsorganisatie, als hart van de stad.
- d. Laten we ervoor zorgdragen dat het mogelijk is om kleine disrupties op te vangen in de reguliere setting. Zodat een leerling even kan afkoelen, kan reflecteren op het eigen gedrag en zijn/haar best kan doen om de relatie te herstellen. Laten we ook als leidinggevers zichtbaar en bereikbaar zijn.
- e. Laten we duidelijk zijn in wat we verwachten van ouders en ook openstaan voor hun verwachtingen van school. Als dit expliciet is en uitgaat van ieders expertise en rol zitten we elkaar niet in de weg, maar versterken we elkaar. Want samenwerking met ouders is een vereiste om voortgang te kunnen boeken.
- f. Laten we waar mogelijk in kernteams werken, zodat de leerling een beperkt aantal docenten heeft, en je als team makkelijk één (werk)klimaat kunt realiseren en bewaken.
- g. Laten we op onze plek blijven en de grens bewaken tussen onderwijs en zorg. We kunnen niet alles. Dit lukt als we korte lijnen hebben, een effectieve wijze van samenwerking en duidelijke verantwoordelijkheden.

2. INTEGRATIE ONDERWIJS, BEGELEIDING, ONDERSTEUNING

3. Ontwikkelingen SVOL breed

3. OVER DE ORGANISATIE SVOL BREED

Voorbereiding van schooljaar 20/21

In oktober 2019 zijn de volumetabellen van net vmbo weer voorlopig geaccordeerd. Voorlopig omdat we weten dat we nog steeds in ontwikkeling zijn en omdat lessentabellen ook op de huidige locaties elk jaar opnieuw worden vastgesteld. Een jaar daarvoor is het besluit van de roostereenheid genomen. Die wordt 45/90 minuten op Porteum. Dit betekent een verschuiving van tijd en activiteiten. In het vmbo wordt de 5 minuten die per les vrijkomt besteed aan begeleiding en ondersteuningsactiviteiten. Zo is er een start van de dag in de onderbouw en hebben leerlingen in de bovenbouw de mogelijkheid om hun werk op school onder begeleiding af te maken. Bijna alle dagen hebben leerlingen drie blokken van 90 minuten op hun rooster, een enkele dag vier blokken. Dat betekent dat er voor docenten en ondersteuners elke dag ruimte is om te overleggen en/of te besteden aan eigen werkzaamheden. Binnen de blokken van 90 minuten is er in de leerzones de mogelijkheid in overleg te tijd te verdelen (zie hoofdstuk leerzones).

Op dit moment zijn de uitgangspunten geconcretiseerd in docent- en leerlingroosters. En staat de invoering augustus 2020 op de agenda. Hiertoe worden de volumetabellen vertaald naar de drie locaties. Zo kan er ervaring worden opgedaan in een vertrouwde omgeving en worden problemen op tijd erkend en opgelost.

De keuze voor een Leerlingvolgsysteem

De invulling van maatwerk vindt in het vmbo plaats in de leerzones. Hierin kunnen leerlingen een deel van de tijd zelf kiezen aan welk vak, welke opdracht ze hun tijd besteden en welke begeleiding ze daarbij nodig hebben. Omdat de docent/leerling relatie dus op verschillende manieren vorm krijgt tijdens de schooldag, zijn er ook andere systemen, zoals een elektronische leeromgeving

(ELO) of leermanagementsysteem (LMS), nodig om dit te faciliteren. De kernvraag hierbij is:

“Hoe ondersteunen wij het leren in deze nieuwe situatie waarin leerlingen meer eigen regie en keuzevrijheid krijgen”? Hoe borgen we de kwaliteit van het leren en de voortgang van de leerling?

De voorbereiding

Op de eerste Porteumdag in oktober 2018 presenteerden experts van Kennisnet een overzicht van het huidige ICT-landschap op onderwijskundig gebied. Zij baseerden zich o.a. op de ervaringen en kennis van de verschillende scholen uit de leerlabs van Leerling 2020. Zie ook “In 10 stappen naar een ICT-applicatie voor jouw school”.

Omdat stap 1 t/m 3 al beschreven zijn voor het cluster, konden we daarna gezamenlijk stap 4 en stap 5 gaan invullen. Aan de hand van Case stories is er vanuit de verschillende rollen die je kunt hebben als “docent” (mentor-leerling, docent-klas) in groepen geïnventariseerd welke functionaliteiten belangrijk zijn. Waarna binnen de groepen een prioritering is aangegeven. De opbrengst was een lijst van criteria waaraan de nieuw te kiezen digitale leeromgeving aan moet voldoen. Waarbij uitgangspunt is dat we voor de lange termijn een systeem hebben waarin we steeds beter leerinhouden met leeractiviteiten van individuen of groepen, verantwoording, toetsing/keuzes aan elkaar kunnen koppelen.

De rijke opbrengst is geordend in een aantal hoofdcategorieën en uitgewerkt het de vragen die vanuit het team zijn geformuleerd.

- o Toegang tot het aanbieden van leermateriaal;
- o Volgen en begeleiden van het leerproces;
- o Krijgen van inzicht en sturen van het eigen leerproces;

IN 10 STAPPEN NAAR EEN ICT-APPLICATIE VOOR JOUW SCHOOL

3. OVER DE ORGANISATIE SVOL BREED

- o Maken van een (persoonlijk) leerplan;
- o Inleveren en beoordelen van opdrachten;
- o Creëren en beheren van leermateriaal;
- o Samenstellen van een portfolio.
- o Het geven van Feedback/peerfeedback
- o Mogelijkheden van werken met Learning analytics

Oriëntatie op het aanbod

Op basis van de benoemde criteria is een aantal aanbieders uitgenodigd om een presentatie te geven, voor teamleiders (hv en vmbo) en vertegenwoordigers van ICT. Omdat we misschien wel de enige onderwijsorganisatie in Nederland zijn die op zo'n grote schaal innoveert, samenwerkt en in ontwikkeling is verwachten we op deze manier ook inzicht te krijgen in de ontwikkelagenda's van de verschillende aanbieders. Hierbij hiermee hebben we fase 2 van "In 10 stappen naar een ICT-applicatie voor jouw school" doorlopen.

De digitale leeromgeving van Itslearning voldeed het beste aan de criteria. Waarna er ervaring is opgedaan in pilots gericht op: de invoeringsaspecten van een LMS, het verwerken van de leertaak in een LMS en het organiseren van het onderwijsconcept in een LMS.

De pilots hebben ons bewust gemaakt van de complexiteit van de invoering van een LMS/ELO (leermanagementsysteem/elektronische leeromgeving). De opgedane ervaringen gaan allereerst over de randvoorwaarden. De basis van de ICT-infrastructuur moet goed op orde zijn, leerlingen moeten een eigen device hebben en er goed mee kunnen omgaan. Voor docenten moet de ondersteuning nabij georganiseerd zijn en samenwerken als docenten aan de vulling van de digitale leeromgeving werkt stimulerend. Het werd ook duidelijk dat avanceerde systemen het best voldoen aan onze criteria. Maar dat dit niet betekent dat je meteen het volledig systeem moet gaan gebruiken. Een gefaseerde invoering is essentieel zodat er tijd en oefening is om in te groeien. Het bepalen van welke functionaliteiten allereerst uitgerold moeten worden om aan de basisbehoefte van een team te kunnen voldoen is een eerste stap. Op dit moment, februari 2020, loopt de Europese aanbesteding van de LMS/ELO. Dit moet resulteren in de start van de implementatie van het LMS/ELO per 1 juni 2020.

FASE 2: ORIËNTEREN

Burgerschap

a. **Porteum als Stadsschool met vanzelfsprekende ontmoetingen**

De Stadsschool is een idee van de pedagoog Micha de Winter. Het is een uitwisselingprogramma waarbij leerlingen van verschillende schoolsoorten samen vakken volgen. Want we weten dat mensen elkaar tegen moeten komen om elkaar te kunnen begrijpen. Op Porteum liggen de kansen van dit concept voor het oprapen, met de grote diversiteit aan leerlingen, aan leerruimtes, aan professionals die er werken. De idee is om leerlingen uit verschillende opleidingen en van verschillende leeftijden bijeen te brengen rond talenten en interesses. Zo kunnen jongeren samen aan de slag met muziek, theater, sport, technologie, ICT, maar ook met onderwerpen als mode, duurzaamheid en voeding.

b. **Porteum als oefenplaats van burgerschap en democratie.**

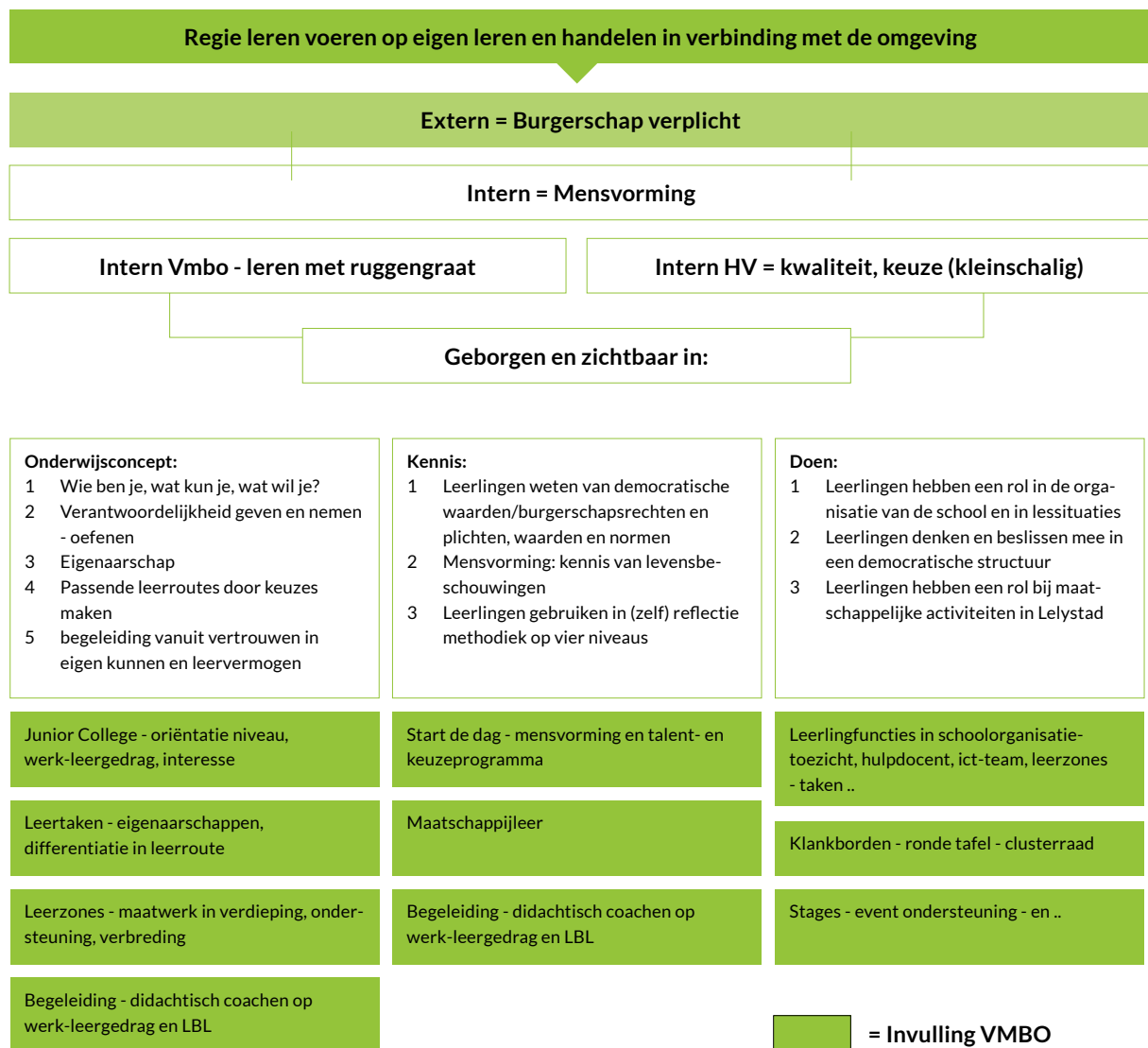
Er zijn talrijke ideeën waarbij leerlingen verschillende rollen op zich kunnen nemen in de gemeenschap Porteum. Zo is er nu al een huiswerkdienst door leerlingen, zijn er leerling mediators en zou bijvoorbeeld een buddy systeem voor leerlingen, het welbevinden en de betrokkenheid van leerlingen kunnen vergroten. Daarnaast wordt er nagedacht over de medezeggenschap van leerlingen op Porteum. Hoe organiseren we klankbordgroepen, leerlingenraden, inhoudelijk meedenken over onderwijs? Wat worden de spelregels in onze gemeenschap?

c. **Porteum, veiligheid en verantwoordelijkheid.**

De zorg voor een veilige omgeving is voor alle betrokkenen een belangrijke opdracht. Zonder letterlijke en psychologische veiligheid kan een mens niet leren en een docent geen lesgeven, kan niemand goed functioneren. Niet voor niets is op Porteum gekozen voor het kleinschalig organiseren. Bij naam genoemd worden, gekend worden, een rol hebben in de groep, verantwoordelijkheid dragen voor je eigen handelen en het welzijn anderen op de verdieping, in je gebouw. Het zijn de basisvoorwaarden voor vreedzaam en respectvol samenleven. Daarbij is het belangrijk om spelregels te hebben, ruimte te bieden en ook te begrenzen. Daarom wordt met de partners in de stad en de veiligheidscoördinatoren gesproken over het beheer van de campus.

De komende maanden worden de burgerschapsthema's uitgewerkt onder leiding van Bram Eidhof, de auteur van het handboek over burgerschapsonderwijs.

3. OVER DE ORGANISATIE SVOL BREED

Athletic skills

Het Athletic Skills Model draagt bij aan een optimale (talent) ontwikkeling voor ieder kind van elk beweegniveau. De leerling staat centraal in een andere manier van denken over bewegen. Hierdoor ontstaat een kwaliteitsslag in bewegen wat leidt tot minder blessures, meer creativiteit en een verbetering van de fitheid.

Transfer of Learning – Waar er in het verleden het bewegingsonderwijs ingericht werd met sportgerichte einddoelen wordt er vanuit het ASM-model gedacht vanuit vaardigheden, competenties en concepten. Oplossingen van de ene sport worden bewust en onbewust overgenomen in de andere sport.

De zogeheten 10 Basic Movement Skills (BMS) vormen de basis van de concepten:

- 1) Balanceren en vallen
- 2) Stoeien en vechten
- 3) Gaan en lopen
- 4) Springen en landen
- 5) Rollen, duikelen en draaien
- 6) Gooien, vangen, slaan en mikken
- 7) Trappen, schieten en mikken
- 8) Klimmen en klauteren
- 9) Zwaaien en slingeren
- 10) Bewegen op en maken van muziek

Als een kind in al deze 10 BMS op hun eigen niveau wordt uitgedaagd om te bewegen krijgt het kind meer plezier in bewegen en daarmee neemt de motorische ontwikkeling toe.

Veel bekende topsporters hebben ook andere sporten gedaan wat hun sportcarrière positief heeft beïnvloed. Zo heeft bijvoorbeeld Zlatan Ibrahimovic in zijn jeugd taekwondo beoefend.

Daardoor heeft hij goed leren vallen, is hij creatiever in zijn duels en is zijn trapvaardigheid en ruimtelijke oriëntatie veelzijdiger ontwikkeld. Deze kennis en inzichten zijn de inspiratie voor de ontwikkeling van het ASM voor elk niveau en elke vorm van sport en bewegen.

Op het Porteuum willen we als vakgroep bewegingsonderwijs met het ASM-model onze lessen inhoudelijk gaan invullen.

Dit betekent ook dat we onze toekomstige sportzalen anders zullen inrichten (zie afbeelding 2). Leerlingen krijgen meer regie in het ontwikkelen van hun eigen bewegen en handelen. Onze kern van het vakwerkplan is ieder op zijn/haar niveau uit te dagen om zich verder te ontwikkelen. Vanwege het gedifferentieerde lesaanbod zal het plezier in bewegen toenemen en zullen leerlingen hun leven lang met plezier bewegen en sporten.

Athletic Skills Model maakt gym nog leuker en veelzijdiger

'Je moet bewegen zo uitnodigend mogelijk maken'

De bouw van de nieuwe campus is in volle gang. Een groene, duurzame en inspirerende omgeving waar ook de ruimte voor sport en bewegen niet mag ontbreken. Hoe dit precies ingevuld gaat worden is nog niet helemaal duidelijk, maar gymleraren Tom Koekoek en Arjen van der Meulen hebben hier wel zo hun ideeën over.

Hebben jullie mooie plannen?

Tom: 'Zeker! Niet alleen wat betreft de nieuwe sportfaciliteiten maar ook de algemene invulling van het vak lo. Onlangs hebben Arjen en ik, samen met nog een aantal andere collega's, een training mogen volgen gericht op het Athletic Skills Model (ASM). Super interessant!'

Het Athletic Skills Model?

Arjen: 'Ja! Een model ontwikkeld voor de topsport, maar ook erg goed toe te passen in bijvoorbeeld het onderwijs. Het model richt zich op het veelzijdig en leuker maken van bewegen, waardoor in dit geval de kinderen er meer plezier in hebben en vooral ook houden.'

Hoe gaat dat precies in zijn werk?

Tom: 'Bij het ASM draait het niet zozeer om een bepaalde sport maar meer om de beweging. Neem bijvoorbeeld gooien-vangen-slaan. Deze combinatie van bewegingen komt in heel veel sporten voor; handbal, softbal, basketbal, tennis. Ben jij niet goed in handbal dan wil dat niet zeggen dat je niet goed bent in gooien-vangen-slaan. Misschien blink je wel uit in softbal! We toetsen niet meer op een sport maar op de beweging en deze bieden we op verschillende manieren aan.'

Kost dat niet enorm veel tijd, ruimte en geld?

Arjen: 'Niet als je het goed doet! Samenwerkingen met andere sportverenigingen en organisaties in Lelystad is wat dat betreft erg belangrijk. Dat doen we overigens nu al door bijvoorbeeld een aantal banen bij een lokale tennisvereniging te huren, een sportschool op te zoeken of een professional op school uit te nodigen voor een clinic. Daarnaast hopen we op de nieuwe campus meer ruimte te hebben om het sportaanbod uit te kunnen breiden.'

Zijn daar al plannen voor?

Tom: 'Absoluut. We hebben mooie ideeën over een Athletic Skills Garden, een buitenruimte met diverse sportvelden die het nog aantrekkelijker maakt om te bewegen. In Almere is onlangs de eerste skills garden van Europa geopend en wij hopen met die van ons de tweede te worden. Een dergelijke ruimte kost alleen wel veel ruimte en geld en moet ook goed gekeurd worden door de gemeente. De plannen liggen er dus zeker, nu hopen dat we alles er omheen rond krijgen.'

En de plannen voor de gymzalen?

Tom: 'Dat is nog wel een uitdaging. Er zijn natuurlijk al faciliteiten bij de Rietlanden, maar dat is niet voldoende voor het aantal leerlingen dat daar straks gymles moet krijgen. De vraag is nog even of er nog meerdere zalen bijgebouwd gaan worden of dat de leerlingen naar een andere zaal in Lelystad moeten fietsen. Naar die laatste optie gaat onze voorkeur zeker niet uit. Dus hopelijk kunnen we het met de gemeente en Sportbedrijf Lelystad (die de gymzalen beheert) zò regelen dat we het allemaal gewoon op de campus krijgen.'

Waarom willen jullie dat graag?

Arjen: 'Je moet bewegen zo uitnodigend mogelijk maken. Dat doe je door aantrekkelijke ruimtes te creëren op de plekken waar de jongeren zich bevinden. In dit geval dus de campus. En dat betreft niet alleen een sportzaal of Skills Garden, maar ook bijvoorbeeld een pauzeruimte waar de jongeren actief kunnen zijn. Zo was er op de nieuwe campus geen rekening gehouden met dat de leerlingen ook in de pauze willen bewegen. Hier hebben Tom en ik een stokje voor gestoken! Nu komt er een multifunctioneel sportveldje, een trap en wat klim en klauter "attributen". Ik weet zeker dat we de jongeren nu na de pauze van het veldje af moeten plukken!'

Jullie vinden sport en beweging duidelijk erg belangrijk.

Tom: 'Zeker! En niet alleen omdat we zelf gymleraar zijn. Sporten is gewoon erg goed... voor iedereen. Sport en bewegen creëert een band, is goed voor de gezondheid en activeert daarnaast de hersenen. Als het aan mijn ligt krijgen de leerlingen elke dag een uur gym, maar ik ben bang dat dat qua planning niet gaat lukken. Aan ons dus de taak hen zo te enthousiasmeren over een sport dat ze het ook buiten schooltijd op gaan pakken. Moet wel lukken met al die mooie nieuwe plannen!'

Tom (links) en Arjen hebben mooie plannen voor de nieuwe campus.

Samenwerken in de stad

LINK Lelystad – een lerende stad!

LINK Lelystad

Om tot een vruchtbare samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven te komen, is LINK Lelystad geïnitieerd, een digitale en fysieke ontmoetingsplek. Een scharnierpunt tussen bedrijfsleven en onderwijs waaruit gezamenlijke activiteiten worden georganiseerd, zoals stages, onderzoekopdrachten, gastlessen, bedrijfsbezoeken, workshops, praktisch opdrachten, docentenstages of rondleidingen. Door de economische groei en de toeneemende vraag naar goedgeschoolde en vooral enthousiaste jonge mensen in de stad, is de urgentie van een intensieve samenwerking groot. Het hele onderwijsveld in Lelystad doet mee: PO, VO, mbo, de gemeente maakt er onderdeel van uit en een groot aantal bedrijven (dat blijft groeien). Hierdoor kan expertise en outillage worden gedeeld en is er meerwaarde voor alle betrokkenen.

Op dit moment zijn er al zo'n twintig bedrijven die meedoen en de menukaart hebben ingevuld. Bedrijven kunnen nu aangeven of ze betrokken willen zijn bij stages, onderzoek, meeloopactiviteiten, gastlessen, bijdragen aan materiaal, een deel van het programma willen verzorgen, de meesterproef willen faciliteren, willen meedenken over het onderwijs, stages van docenten willen faciliteren, of collega's les willen komen geven enzovoort. Daar zijn we blij mee en dat is ook broodnodig. Of zoals de bedrijven zelf aangaven in de werkbijeenkomsten:

- Fijn dat er één aanspreekpunt is met een duidelijke planning, zodat we weten bij wie we terecht kunnen en activiteiten op elkaar worden afgestemd.
- Het is belangrijk dat leerlingen ervaren hoeveel kansen het bedrijfsleven in Lelystad biedt. Er is een grote behoefte aan goed opgeleid en vooral gemotiveerd personeel. Jongeren die er zin hebben, die aan de slag willen, willen groeien in een bedrijf en die daar ook goed voor betaald krijgen. In een leslokaal kan de school onmogelijk alle innovaties laten zien en oefenen. Het gaat gewoon te snel. Dus laat docenten bij ons professionaliseren en korte stages lopen. Kom met leerlingen bij ons met nieuwe materialen en machines werken. Laat ze hier een techniek aanleren en/of een meesterproef afleggen.

- Elke leerling moet digitaal vaardig zijn. Waar je ook komt te werken overall heb je te maken met computersystemen en programma's die werkzaamheden ondersteunen. In het talentprogramma in de onderbouw maken we hier ruimte voor. En in de bovenbouw zullen digitale vaardigheden in de context van het profiel worden aangeboden.
- Laten we vroeg beginnen en ook in het primair onderwijs kinderen ervaringen laten opdoen in bouwen, onderzoeken en ontwerpen. Hiervoor zullen we spelkisten maken die met behulp van een begeleider en onze leerlingen op de basisschool kunnen worden gebruikt.

Het platform is gestart als centraal loket voor techniek onderwijs en technische bedrijven, maar zal in de toekomst ook dienst doen voor activiteiten in de dienstverlening, de profielen HBR, Z&W. En in bredere zin ook voor leerlingen uit de theoretische leerweg, het Technasium en IBC. Want leren in een realistische context, op onderzoek uitgaan in je eigen stad. Trots zijn op het bedrijfsleven om de hoek. Het motiveert en helpt je eigen leerroute te kiezen.

In het Junior College krijgen alle vmbo'ers techniekles

‘Maak techniek interessant voor leerlingen’

De drie scholengemeenschappen in Lelystad krijgen niet alleen een gezamenlijk nieuw onderkomen, ook op onderwijsgebied verandert er het nodige. Het Junior College is hiervan een goed voorbeeld. Dat bestaat uit twee richtingen: vmbo-tl/havo of basis/kader. Het eerste jaar kunnen leerlingen ontdekken wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. Zodat ze daarna de juiste keuze voor een vervolgonderwijs kunnen maken.

Lambert van As is vmbo-docent techniek van het Vakcollege Techniek op ISG de Arcus en schetst de ontwikkeling van zijn vak op de nieuwe campus. ‘Goed onderwijs betekent ook dat je de lessen aantrekkelijk maakt voor de leerlingen. Met moderne apparatuur en een aantrekkelijk ingericht praktijklokaal.’

Wat houdt techniek op het Junior College BK?

‘In het Junior College krijgen alle vmbo-leerlingen zes uur per week Praktische praktijk oriëntatie, waaronder techniek. Op deze manier raken ze vertrouwd met techniek en leren met verschillende soorten materialen werken. Het vmbo heeft namelijk een vast programma (beroepsgericht) en in de bovenbouw kiezen leerlingen zelf een aantal keuzevakken.’

Hoe gaat dat in zijn werk?

‘Om daar op voor te sorteren, maken de leerlingen in de onderbouw al met heel veel vakken kennis. We hopen dat ze hierdoor beter in staat zijn om uiteindelijk de juiste richting te kiezen: de dienstverlening of de techniek. Binnen de techniek kunnen leerlingen twee richtingen kiezen bouwen, wonen en interieur (BWI) of Produceren, installeren en energie (PIE). Met BWI leren ze alle facetten van het bouwproces: van ontwerp tot product. Op het

vmbo kunnen ze vervolgens verder leren voor bijvoorbeeld metselaar of timmerman.’

Wat houdt PIE in?

‘Kiezen ze voor PIE, dan leren ze hoe installaties en producten in elkaar zitten. Installatie-, elektro- en metaaltechniek worden gecombineerd. Voor deze leerlingen is het extra belangrijk dat ze meteen al zo veel mogelijk praktijkervaring opdoen. Leerlingen die al zeker weten dat ze in de techniek verder willen en daarvoor kiezen kunnen vanaf leerjaar één de zes PPO-uren aan techniek besteden. Ze scoren uiteindelijk beter dan leerlingen die niet zo veel praktijkervaring hebben.’

Wat voor lessen krijgen ze?

‘We werken hoofdzakelijk aan techniekwerkstukken. Hierbij kiezen we diverse werkstukjes die in opbouw steeds een graadje moeilijker worden. Leerlingen kunnen flink oefenen met verschillende materialen, bewerkingen en technieken. Zo komen ze goed beslagen ten ijs in de bovenbouw. Ze leren dus omgaan met materialen, gereedschappen en machines. Daarnaast leren ze tekening lezen en weten ze het een en ander van bevestigingsmethoden en afwerking van materialen.’

Met welke concrete projecten gaan ze aan de slag?

‘Het plan is om volgend schooljaar mee te doen met de Lego League, maar in het verleden deden we ook mee aan landelijke wedstrijden zoals de Shell Young Technical Award en de Eureka Cub. Met uitstekende resultaten! Ook probeer ik de leerlingen ieder jaar wel een maatschappelijk verantwoorde opdracht te laten doen, waarmee we een goed doel steunen. Zo hebben we na de ramp op de Filipijnen stoeltjes gemaakt, maakten we vogelhuisjes of kaarsenstandaards voor een school voor kinderen met een beperking in Gambia en zetten we plantenhangars voor de voedselbank in elkaar.’

Arcus heeft al een vakcollege techniek. Hoe zit dat met de SGL en de Rietlanden?

‘Daar is men ook begonnen. Straks, op de nieuwe campus combineren het beste van drie scholen. Niet alleen qua onderwijs, maar ook op andere vlakken.’

Hoe bereid je je als techniekdocent concreet voor op het Junior College?

‘We moeten hierover als vakgroep van de drie scholen nog overleggen. Ik denk dat het voor het Junior College BK een soort vakmanschaproute wordt. Voor de leerlingen die direct in de techniek instromen, gaat het denk ik ongeveer zoals nu bij het Vakcollege. We hebben als techniekdocenten van de drie scholen een berg aan ervaring en die nemen we natuurlijk mee naar het nieuwe Porteuim. Deze gebundelde ervaring zal absoluut voor een verrijking zorgen. De eerste ontmoetingen met de vakcollega's stemt in ieder geval hoopvol.’

Lambert van As is docent techniek vmbo op ISG Arcus.

Buitenschoolse leerpaden wat zijn dat?

Door buitenschools leren krijgt het leren een impuls en vormen leerlingen zich beelden van hun mogelijkheden. Zo vertelde een leerling na een bedrijfsbezoek dat hij niet had gedacht dat er zoveel boeiend werk te doen was in het betreffende bedrijf. Hij overwoog serieus zijn toekomstbeeld en daarmee zijn schoolloopbaan bij te stellen. Een ander doel van het buitenschools leren is dat het vmbo en mbo doorlopende leerlijnen ontwikkelen zodat overlap wordt voorkomen en leerlingen leerwinst kunnen boeken.

1. Stages

Op het gebied van stages werken onderwijs en bedrijfsleven van Lelystad al jaren intensief en naar tevredenheid samen. We kennen verschillende vormen. Beroepsgerichte stages in blokvorm. Hierbij verblijven leerlingen gedurende één of twee weken fulltime in een bedrijf of instelling. Het leren vindt op dat moment alleen plaats op de werkplek. Of het volgen van een lintstage. Tijdens deze stage is de leerling gedurende een langere periode een dag of dagdeel in de week werkzaam bij een bedrijf of instelling. De leerlingen draaien bijna volwaardig mee in het arbeidsproces. Deze stagevorm is geschikt voor leerlingen die tijdens hun beroepsgerichte vorming al de nodige kennis en vaardigheden hebben opgedaan. Leerlingen uit de vakmanschapsroute zouden hiervoor in aanmerking kunnen komen. Een lintstage past ook op stageplekken waarbij leerlingen vooral hun motivatie en persoonlijke kwaliteiten kunnen inzetten om succesvol te zijn op de betreffende werkplek. De keuze voor een stagevorm kan per profiel verschillen.

De snuffelstages is een stagevorm waarbij leerlingen zich gedurende een dag of dagdeel oriënteren op een bedrijf of bedrijfstak. Daarnaast zijn er meeloop dagen waarbij leerlingen inzoomen op een specifiek beroep door een dag of dagdeel met een werknemer mee te lopen.

De stages bij de leerwerktrajecten (LWT) vragen om een specifieke benadering. Deze onderwijsvorm is te vergelijken met de beroepsbegeleidende leerweg van het mbo. Het leren en de vorming van de leerlingen vindt voor het overgrote deel plaats op de werkplek. Dit stelt eisen aan de werkplekbegeleiders van het bedrijf, maar ook aan begeleiders van de school en de leerlingen in het traject. De doorstroommogelijkheden van de LWT-leerlingen moet een belangrijk uitgangspunt zijn bij het starten van een LWT-traject. Het moet tevens duidelijk zijn dat het een leerroute is voor een groep leerlingen met een specifieke hulpvraag.

2. Gastlessen

Bij gastlessen komen ervaringsdeskundigen uit het bedrijfsleven of andere maatschappelijke instanties op school om iets te vertellen over het betreffende bedrijf of over een relevant maatschappelijk onderwerp. Deze gastlessen sluiten aan bij de belevingswereld van de leerlingen of vergroten deze. Voorbeelden van gastlessen zijn:

- Bureau gelijke behandeling over LHBTI.
- Tactus over verslaving
- GGD over gezonde voeding
- Sollicitatiegesprekstraining met mensen uit het bedrijfsleven als trainers

3. Bedrijfsbezoeken

Loopbaan leren hoort tot de kern van de vernieuwde vmbo-programma's. Het moet ervoor zorgen dat leerlingen steeds op basis van weldoordachte argumenten de volgende stap in hun schoolloopbaan maken. Leerlingen in het vmbo zijn geholpen als zij kunnen ervaren wat er binnen bedrijf allemaal te doen is. Door op bezoek te gaan bij een bedrijf kunnen leerlingen zich een beeld vormen van de verschillende soorten beroepen die in het bedrijf uitgeoefend worden.

LINK Lelystad gaat met vragen van de scholen op zoek naar bedrijven die mogelijke werknemers van de toekomst willen ontvangen en enthousiasmeren voor de verschillende beroepen.

4. Docentstages

Om een goede aansluiting te bewerkstelligen tussen onderwijs en arbeidsmarkt is het van belang dat de opleiders van de medewerkers van de toekomst feeling houden met de arbeidsmarkt. Middels docentstages blijven docenten op de hoogte van de laatste ontwikkelingen in een bedrijf of bedrijfstak. Op basis van deze ervaringen kunnen docenten vervolgens het curriculum verrijken. Via LINK Lelystad worden deze contacten gelegd.

5. Bedrijven of instantie maken structureel onderdeel uit van het onderwijsleerproces

De beroepsgerichte profielen van het vmbo bestaan uit 4 profieldelen en 4 keuzevakken. Deze delen en vakken kunnen geheel of gedeeltelijk in samenwerking met bedrijven of instellingen verzorgd worden. We hebben inmiddels met deze werkwijze de eerste ervaringen opgedaan. Het praktische deel en de eindopdracht van het keuzevak welzijn, volwassenen en ouderen van het vmbo-profiel zorg en welzijn hebben de leerlingen van de Scholengemeenschap Lelystad bijvoorbeeld bij Woonzorg Flevoland uitgevoerd. Waarmee de beroepshouding, de beroeps-

4. SAMENWERKEN IN DE STAD

kennis, de beroepsvaardigheden en het beroepsbeeld van de leerlingen is vergroot in een motiverende levensechte leeromgeving.

6. Praktische opdrachten

Tijdens praktische opdrachten komen de leerlingen naar een bedrijf of instelling om bij specifieke kortdurende activiteiten mee te helpen of te ondersteunen. Leerlingen krijgen op die manier een mooi inkijkje wat er allemaal te doen is en zetten hun motivatie en persoonlijke kwaliteiten in. Op basis van deze ervaringen kunnen zij hun schoolloopbaan verder inkleuren. Een voorbeeld is het schoolhandbaltoernooi voor het basisonderwijs. De handbalvereniging Lelystad (HVL) organiseert dit evenement. Daarbij hebben ze organisatorische ondersteuning en scheidsrechters nodig. De leerlingen van het profiel dienstverlening en producten vervullen die rollen. LINK Lelystad is de plek waarbij bedrijven praktische opdrachten aanmelden. Het onderwijs verbindt het opdrachtenaanbod aan het curriculum en de onderliggende eindtermen.

7. Doorlopende leerroutes van vmbo naar mbo

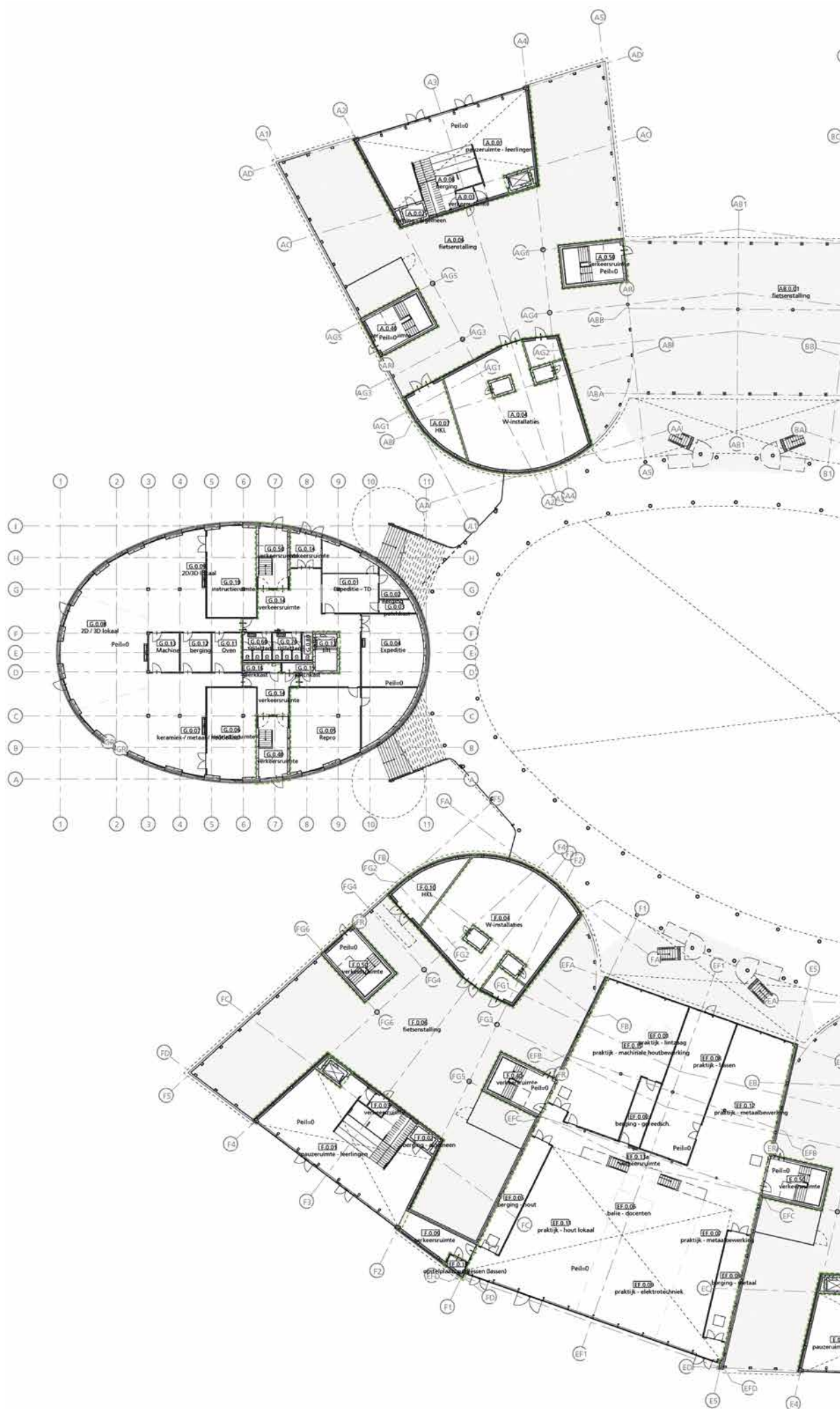
In de vmbo- en mbo-programma's zit overlap. Dit is soms een goede zaak omdat leren gedijt bij de kracht van de herhaling, maar meestal is het hinderlijk en demotiverend. Soms leidt dit zelfs tot vroegtijdig schoolverlaten. Door programmatisch nauw samen te worden al aanwezige kennis en vaardigheden erkent en kunnen leerlingen leerwinst boeken.

Een voorbeeld hiervan gaat dit schooljaar van start bij het vmbo-profiel zorg en welzijn. De leerlingen uit dit profiel die het keuzevak huid- en haarverzorging hebben gekozen volgen dit vak op het mbo en krijgen instructie van de mbo-studenten. Ook het mbo-programma kan deels indalen in het vmbo-programma. Op het gebied van ICT werkt een docent van de SVOL samen met een docent van het ROC Flevoland locatie Lelystad om de programma's af te stemmen. SVOL-leerlingen kunnen dan in de toekomst ICT (deel)certificaten halen in het vmbo waardoor zij versneld door het mbo ICT-programma kunnen.

8. Instroom vanuit de basisschool

Door op de basisschoolleerlingen in vroegtijdig stadium in aanraking te laten komen met aspecten van de beroepsgerichte vorming, krijgen deze leerlingen een beeld van wat er allemaal te leren valt in het voortgezet onderwijs. Door gezamenlijk activiteiten van het PO en VO krijgt deze samenwerking gestalte. Zo zullen er bijvoorbeeld technieklessen worden gegeven door onze vakdocenten met hun leerlingen.

VMBO

SVOL

Stichting voor Voortgezet Onderwijs
Lelystad

www.svol.nl